

Zpráva o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí 2010

I. Ekonomický vývoj České republiky v 1. pololetí 2010

1. Shrnutí základních tendencí ekonomického vývoje¹

Ekonomický vývoj České republiky je charakterizován vybranými indikátory v následující tabulce:

Tabulka 1

		2008	2009					2010	
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q
HDP, běžné ceny	<i>ml. Kč</i>	3689	3628	876	918	909	925	869	934
Index deflátoru HDP	<i>mzr. %</i>	1,8	2,6	3,6	3,3	2,3	1,3	-1,7	-1,2
Míra inflace, průměr za období	<i>mzr. %</i>	6,3	1,0	2,1	1,4	0,1	0,4	0,7	1,2
HDP, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	2,5	-4,1	-3,6	-5,0	-5,0	-2,9	1,0	3,0
Výdaje na konečnou spotřebu domácností	<i>mzr. %</i>	3,6	-0,3	0,8	-0,1	-0,8	-1,0	0,1	1,0
vlády	<i>mzr. %</i>	1,0	4,2	3,1	3,4	5,6	4,7	2,8	0,8
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>mzr. %</i>	-1,5	-9,2	-9,4	-9,2	-11,7	-6,8	-6,5	-4,3
Míra nezaměstnanosti VŠPS	<i>%</i>	4,4	6,7	5,8	6,3	7,3	7,2	8,0	7,1
Registrovaní nezaměstnaní, průměr	<i>tis. osob</i>	325	466	409	456	487	509	571	531
Náhrady zaměstnancům (domácí koncept)	<i>mzr. %</i>	7,7	-1,5	0,8	-1,9	-3,2	-1,7	-2,3	1,0
Po díl obchodní bilance na HDP ^{x)}	<i>%</i>	2,8	5,0	2,8	3,1	3,6	5,0	5,6	5,6
Po díl běžného účtu na HDP ^{x)}	<i>%</i>	-0,6	-1,0	-1,4	-1,4	-1,8	-1,0	-1,2	-1,1
PRIBOR 3M, průměr	<i>%</i>	4,0	2,2	2,7	2,3	2,0	1,8	1,5	1,3

*Pramen: ČSÚ, ČNB, MPSV, propočty MF
Všechna data sezónně neočištěna.*

^{x)} Na bázi ročních klouzavých úhrnů

Recese v české ekonomice trvala od 4. čtvrtletí 2008 do 2. čtvrtletí 2009. Od 3. čtvrtletí 2009 ekonomika mezičtvrtletně soustavně reálně rostla. Nadále se však nachází v záporné produkční mezeře.

Ekonomická úroveň ČR měřená jako HDP na obyvatele (při přepočtu na standard kupní síly²) podle odhadu EUROSTATu za rok 2009 dosáhla zhruba 81 % průměru EU27, když v roce 2004 byla cca 75 %. Mezi novými členskými zeměmi dosahují vyšší úrovně pouze Kypr a Slovinsko (cca 98 resp. 87 %). Dynamika reálné konvergence se dle posledního odhadu EUROSTATu udržuje od roku 2007 na přibližně stejné úrovni.

¹ Zpracováno na základě statistických dat známých do 8. září 2010.

Česká ekonomika se nachází v záporné produkční mezeře, jejíž výši za 1. pololetí 2010 odhadujeme na -3,7 %. S ohledem na negativní vývoj na trhu práce a propad v investiční činnosti se snížilo tempo růstu potenciálního produktu. Odhadujeme, že potenciální produkt v 1. pololetí 2010 meziročně vzrostl o 1,9 %. Hlavním faktorem růstu potenciálního produktu zůstává růst souhrnné produktivity výrobních faktorů.

Z pohledu růstového účetnictví lze konstatovat, že meziroční přírůstek HDP ve 2. čtvrtletí 2010 o 3,0 %, byl dán růstem souhrnné produktivity výrobních faktorů, neboť kladný příspěvek výrobního faktoru kapitálu se plně neutralizoval záporným příspěvkem výrobního faktoru práce. Výrobní faktor práce přispěl k meziročnímu poklesu HDP 0,5 p.b., přičemž příspěvek počtu odpracovaných hodin na jednotku zaměstnanosti byl nulový. Celý záporný příspěvek byl proto způsoben vývojem celkové zaměstnanosti.

V 1. pololetí 2010 česká ekonomika meziročně reálně vzrostla o 2,0 %. Zahraniční obchod k růstu přispěl 1,5 p.b., příspěvek domácí poptávky byl 0,6 p.b. Výdaje na konečnou spotřebu rostly díky výdajům domácností i výdajům vlády. Tvorba hrubého kapitálu však meziročně dále klesla i přes meziroční přírůstek zásob, který byl převážen dalším poklesem tvorby hrubého fixního kapitálu.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) v 1. pololetí reálně vzrostla o 2,3 %. S ohledem na povahu oživení české ekonomiky, které je vedeno přes růst zahraniční poptávky, byl růst HPH způsoben zejména odvětvím zpracovatelského průmyslu, jehož příspěvek k růstu HPH dosáhl 1,3 p.b.

Nominální HDP, který je rozhodující veličinou pro vývoj daňových základů a výpočet poměrových ukazatelů, v 1. pololetí 2010 meziročně vzrostl o 0,5 %. Úhrnná cenová hladina měřená implicitním cenovým deflátorem HDP klesla v 1. pololetí 2010 o 1,4 %. K tomuto meziročnímu poklesu významně přispěl vývoj směnných relací, které se meziročně zhoršily o 2,0 %.

Zlepšení (zhoršení) směnných relací postihuje alternativní ukazatel k reálnému HDP, tzv. reálný hrubý domácí důchod³ (RHDD). Ten se v 1. čtvrtletí 2010 meziročně

² Jedná se o přepočtení na základě parity kupní síly (PPP).

³ RHDD oproti reálnému HDP zachycuje důchod (zisk nebo ztrátu) domácí ekonomiky ze změny směnných relací.

snížil o 0,3 % a v 2. čtvrtletí meziročně vzrostl o 1,4 %. Jeho růst za celé 1. pololetí je tak významně nižší než růst HDP.

Trh práce se v průběhu 1. pololetí roku 2010 pomalu vyrovnával s doznívajícími dopady recese a změnami legislativních podmínek. Meziroční růst nezaměstnanosti v počátku roku pokračoval, byl však ve srovnání s předchozím rokem již umírněný. V meziměsíčním srovnání na sezónně očištěných datech již docházelo od konce 1. čtvrtletí 2010 k poklesu počtu nezaměstnaných. Pokles zaměstnanosti podle dostupných statistik v 1. čtvrtletí v meziročním srovnání výrazně zrychlil, ve 2. čtvrtletí zpomalil. Počet volných pracovních míst v průběhu pololetí v zásadě stagnoval na počtu nižším než bylo v předchozích letech běžné (na cca 32 tisících).

Celková zaměstnanost podle VŠPS se v průměru proti 1. pololetí roku 2009 snížila o 1,8 %, v tom počet zaměstnanců klesl o 2,9 % a počet podnikatelů vzrostl o 3,6 %. Míra zaměstnanosti obyvatel v produktivním věku se snížila o 1,0 p.b. na 64,5 %. Míra ekonomické aktivity o 0,1 p.b. vzrostla na 69,9 %.

Podle VŠPS počet nezaměstnaných meziročně vzrostl v průměru za 1. pololetí 2010 na 399 tisíc, registrovaných uchazečů o zaměstnání bylo v průměru 551 tisíc, z toho 187 tisíc pobírajících příspěvek v nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti v produktivním věku v pojetí VŠPS se v průměru proti srovnatelnému období roku 2009 zvýšila o 1,6 p.b. na 7,7 %, podle registrace na úřadech práce vzrostla o 1,9 p.b. na 9,4 %.

Průměrná mzda v průměru za 1. pololetí vzrostla na 23 135 Kč, tj. meziročně o 2,3 % nominálně a 1,4 % reálně. Vzhledem k poklesu zaměstnanosti však celkový vyplacený objem mezd meziročně poklesl.

Relace nominálních hodnot mezi podnikatelskou a nepodnikatelskou sférou se sblížily. Postupné ožívování ekonomiky se v podnikatelské sféře projevilo vyplácením vyšších mezd. Průměrná mzda za pololetí se zde nominálně zvýšila o 2,3 % na 23 055 Kč, její reálný růst byl 1,4 %. Průměrná mzda v nepodnikatelské sféře nominálně vzrostla o 2,0 % na 23 482 Kč a reálně o 1,1 %, ve 2. čtvrtletí došlo k jejímu reálnému poklesu.

Tempo růstu spotřebitelských cen v 1. pololetí 2010 v porovnání s 1. pololetím 2009 dále zpomalilo, a to zejména vlivem meziročně nižších cen nepotravinářského spotřebního zboží a cen potravin. Proti růstu cenové hladiny působila slabá domácí poptávka. Opačným směrem naopak působila některá opatření v oblasti nepřímých daní

– především zvýšení obou sazeb DPH o 1 p.b. a některých spotřebních daní – a meziročně výrazně vyšší ceny ropy. Index spotřebitelských cen měl od počátku roku růstový trend, tedy právě opačný v porovnání s 1. pololetím 2009. Červnový meziroční index spotřebitelských cen 1,2 % byl shodný jako v červnu 2009 při klouzavé míře inflace 0,6 %. Ta v červenci dále mírně zrychlila na hodnotu 0,8 %. Charakter inflace zůstává i nadále převážně nákladový.

Ceny výrobců v 1. pololetí 2010 vykázaly nerovnoměrný vývoj. Zatímco ceny průmyslových výrobců v meziročním vyjádření po loňské korekci postupně ožívaly, ceny stavebních prací poprvé za dobu měření nepatrně poklesly. V záporných hodnotách se pohybovaly rovněž ceny tržních služeb. Ceny zemědělských výrobců pozvolna zpomalovaly tempo meziročních poklesů, k čemuž přispívaly především rostoucí ceny živočišných výrobků.

Oživování hospodářského růstu bylo v 1. pololetí 2010 doprovázeno mírným růstem peněžní zásoby. Dynamika celkových vkladů poskytnutých domácnostmi meziročně zpomalovala, u podniků se meziroční pokles v březnu přehoupl v meziroční růst. Růst celkových úvěrů dosahoval nadále nízkých hodnot. V případě domácností meziroční růst poskytnutých úvěrů pokračoval ve zpomalování, u podniků se situace mírně zlepšila a meziroční poklesy se začaly zmírňovat. Pohledávky se selháním⁴, sledované pro domácnosti a nefinanční podniky zároveň, se během první poloviny roku 2010 zvýšily a jejich celkový objem dosáhl 104 mld. Kč.

První polovina roku 2010 nepřinesla na poli měnové politiky z hlediska úrokových sazeb významnější změny. Česká národní banka přistoupila k jednomu snížení limitní úrokové sazby na 0,75 % a uvolnění měnových podmínek mělo podpořit zejména hospodářský růst. Evropská centrální banka ponechala hlavní refinanční sazbu na 1,00 % a obnovila některé operace na podporu fungování finančních trhů. Úrokové pásmo pro hlavní refinanční sazbu amerického Fedu zůstalo na 0–0,25 %.

Výnosová křivka mezibankovních sazeb PRIBOR se v červnu 2010 proti prosinci 2009 posunula směrem dolů, což úzce souviselo s květnovým snížením dvoutýdenní repo sazby. Důvěra finančních trhů se obnovuje pozvolna, proto lze sledovat nadále zvýšená rozpětí mezi mezibankovními sazbami a referenční úrokovou sazbou. Dlouhodobé úrokové sazby (výnosy do splatnosti 10letých státních dluhopisů)

⁴ Specifikace viz poznámka ¹⁰ na str. 25.

během 1. pololetí 2010 převážně rostly. Průměrná hodnota za 1. pololetí 2010 dosáhla 3,9 % a byla zhruba o 1,0 p.b. nižší proti průměru za 1. pololetí 2009.

Úrokové sazby z celkových úvěrů nefinančním podnikům během sledovaného období klesly pro všechny fixace, v průměru o 0,2 p.b. na 4,0 %. Průměrné úrokové sazby z celkových úvěrů domácnostem zůstaly téměř stabilní na úrovni 7,0 %. Úrokové sazby ze spotřebních úvěrů se za pololetí zvýšily na 14,1 %, sazby z úvěrů na nákup bytových nemovitostí víceméně stagnovaly kolem 5,3 % a sazby z ostatních úvěrů se snížily na 6,3 %.

Úrokové sazby z nově poskytnutých úvěrů reagovaly na situaci na finančním trhu nejpružněji a v případě nefinančních podniků se snížily o 0,3 p.b. na hodnotu 3,9 %, u domácností dokonce klesly o 0,6 p.b. na 14,0 %. Rozpětí úrokových sazeb z nových úvěrů a mezibankovních úrokových sazeb zůstává zvýšené.

Průměrné úrokové sazby z celkových a nových vkladů se v 1. pololetí 2010 nijak významně neměnily. V červnu 2010 činily pro nefinanční podniky 0,5 % (u nových vkladů 0,4 %), pro domácnosti 1,3 % (u nových vkladů 1,1 %).

Vývoj na akciových trzích byl z velké části ovlivňován náladou na zahraničních finančních trzích. Index PX koncem 1. pololetí 2010 meziročně posílil o 23 %, index RM obchodovaný v rámci RM-systému meziročně vzrostl o 19 %. Objem obchodů realizovaných v rámci kapitálového trhu dosáhl za 1. pololetí 2010 hodnoty 1193 mld. Kč a byl proti shodnému období předchozího roku o 18 % vyšší.

Vnější nerovnováha, vyjádřená poměrem salda běžného účtu na HDP, dosáhla ve 2. čtvrtletí 2010 v ročním vyjádření -1,1 %. Proti stejnému období předchozího roku se zlepšila o 0,3 p.b. především v souvislosti s vyšším přebytkem obchodní bilance.

Propad poptávky v době ekonomické recese vedl k razantnímu snížení objemu obchodovaného zboží. Tempo propadu nominálního vývozu i dovozu dosáhlo svého dna v průběhu 1. pololetí 2009, v 1. pololetí 2010 už bylo především s ohledem na nízkou srovnávací základnu dosaženo meziročně lepších výsledků. Podíl obchodní bilance na HDP v ročním úhrnu se v 1. pololetí 2010 meziročně zlepšil o 2,5 p.b. na 5,6 %.

Ekonomickou recesí byl ovlivněn i zahraniční obchod se službami. Útlum byl zřetelný především v oblasti cestovního ruchu a o něco méně i v dopravě. Tempo růstu příjmů i výdajů za dopravní služby a z cestovního ruchu se začalo po dlouhodobém růstu od poloviny roku 2008 snižovat a postupně přecházelo u těchto položek do

poklesu, současně začal klesat i přebytek bilance služeb. To souviselo především s nárůstem tzv. ostatních služeb a zejména s jejich vyšším dovozem. Poměr salda bilance služeb k HDP se ve 2. čtvrtletí 2010 v ročním vyjádření zhoršil meziročně z +1,4 % na -0,3 %.

Zastavení růstu schodku bilance výnosů odráží nižší ekonomickou aktivitu. Snížil se objem výnosů i nákladů této bilance, přičemž výdaje klesly více. Pozitivní vliv na saldo výnosové bilance mělo jak snížení náhrad zahraničním zaměstnancům, tak i pokles výplat dividend z přímých zahraničních investic zahraničním vlastníkům. V ročním úhrnu se poměr pasiva bilance výnosů k HDP v pololetí 2010 meziročně zhoršil z -5,5 % na -6,2 % (vliv nižšího nominálního HDP převážil nad jen malým snížením schodku). Podobně jen nepatrné zlepšení bilance běžných převodů znamenalo zhoršení poměru jejího schodku k HDP z -0,3 na -0,4 %.

Směnný kurz koruny vůči oběma světovým měnám byl ve srovnání s turbulentním vývojem v roce předchozím poměrně stabilní. Měsíční průměr kurzu CZK k EUR se pohyboval v 1. pololetí v rozmezí od 26,1 do 25,3, což znamenalo meziroční posílení od 3,0 % do 9,6 %. Odlišně se vzhledem k vzájemnému vztahu směnného kurzu mezi dolarem a eurem vyvíjel kurz koruny k USD. V průměru za 1. pololetí posílila koruna proti EUR o 5,5 %, proti USD o 5,1 %.

Devizové rezervy centrální banky k 30. červnu 2010 dosáhly 789,6 mld. Kč, tj. 30,7 mld. EUR. Tento stav byl o 3,5 mld. EUR vyšší než ke konci 1. pololetí 2009.

Vnější prostředí

Ve světové ekonomice v první polovině roku 2010 pokračovalo oživení. Silného růstu dosáhla zejména Čína a další asijské ekonomiky. Tomuto vývoji napomohl obnovený vzestup světového obchodu. Zlepšení však bylo nerovnoměrné. Slabý byl zejména růst v eurozóně, kde vývoj zkomplikovaly turbulence na finančních trzích, vyvolané obavami ze zadlužení některých členských zemí. Cena ropy se v 1. pololetí pohybovala blízko 80 USD/barel.

Ekonomika USA poklesla za celý rok 2009 o 2,6 %, od 3. čtvrtletí 2009 však opět roste. V 1. čtvrtletí 2010 se HDP zvýšil mezičtvrtletně o 0,9 %, ve 2. čtvrtletí podle prvního odhadu vzrostl mezičtvrtletně o 0,6 %. Míra nezaměstnanosti dosahovala v červnu 9,5 %, oproti prosinci 2009 se tedy snížila o 0,5 p.b. Spotřeba domácností roste od 3. čtvrtletí 2009, zvýšil se také export. Deficit BÚ klesal až do února 2010, poté se opět začal zvětšovat obchodní deficit. Fed nadále udržoval pásmo pro hlavní refinanční sazbu na 0–0,25 %. Dolar prudce posílil vůči euru až na 1,19 USD/EUR na počátku června, což znamenalo apreciaci o 17 % ve srovnání s počátkem roku.

Vcelku americká ekonomika vykazovala smíšený obraz. K poklesu optimistických očekávání přispěl slabý růst zaměstnanosti v soukromé sféře v květnu a náznaky zpomalení soukromé spotřeby. Už v květnu překvapivě klesly maloobchodní tržby a první údaje o dynamice za druhé čtvrtletí vedle zvětšení obchodního deficitu potvrzují ochlazování spotřebitelských výdajů. Obavy v tomto ohledu především budil končící federální stimulus, ze kterého bylo koncem dubna utraceno kolem 75 %. Otázka, kdy a jak s ohledem na stav ekonomiky a veřejných financí stahovat stimulační opatření zůstala zatím otevřená.

HDP v eurozóně (EA12) se v roce 2009 propadl o 4,1 %. Od 3. čtvrtletí 2009 ekonomika EA12 rostla, nejprve mezičtvrtletně o 0,4 %, ve 4. čtvrtletí byla blízko stagnace s růstem o 0,1 % a slabý byl i růst v 1. čtvrtletí 2010 o 0,2 %. Oživení bylo nerovnoměrné, růsty v 1. čtvrtletí 2010 napovídají, že v eurozóně patrně v roce 2010 ještě poklesne HDP Irska (–0,6 % meziročně v 1. čtvrtletí), Řecka (–2,5 %) a Španělska (–1,3 %).

V Německu, které bylo v silné recesi s poklesem o 4,9 % v roce 2009, nastal obrat k růstu ve 2. čtvrtletí 2009. V 1. čtvrtletí 2010 se HDP zvýšil o 0,2 %. Růst byl výslednicí dvou protikladných faktorů, silného exportu a slabé spotřeby domácností. Ta po letech klesání a stagnace začala v 1. pololetí 2009 růst, ale od 3. čtvrtletí 2009 znovu

klesala. Nové objednávky a rychle rostoucí tempo exportu v jarních měsících 2010 indikovaly, že v krátkém období počínaje 2. čtvrtletím 2010 se vyhlídky německé ekonomiky zlepšily. Nezaměstnanost v EA12 zůstala vysoká, v červnu stagnovala na 10,0 %. V SRN však klesala, v květnu a červnu zůstala na 7,0 %.

Eurozóna prošla zhruba od února také turbulencí na finančních trzích, spuštěnou pochybami kolem způsobilosti Řecka splatit dluhy. EU spolu s MMF proto připravila stabilizační plán s garancemi dluhů ohrožených členských zemí v úhrnné výši 750 miliard eur. Tématem dne se proto stala fiskální konsolidace. Od roku 2011 se v mnoha zemích chystá restriktivnější fiskální politika. Německá vláda připravila úsporný balík, který má během příštích čtyř let snížit státní výdaje o 80 miliard eur.

Středoevropské ekonomiky překonaly pokles, k němuž vedl propad exportu zejména do států EU.

Slovenská ekonomika zažila v roce 2009 silnější propad HDP než průměr EA12, a to o 4,7 %. Příčinou, v ekonomice silně závislé na vývozu, bylo snížení exportu zejména automobilů i pokles zahraničních investic. Od 2. čtvrtletí 2009 se znovu obnovil vysoký růst, opět tažený exportem. Mezičtvrtletní růst v 1. čtvrtletí 2010 byl 0,8 %. Průmyslová výroba v dubnu 2010 vzrostla meziročně o 21,1 %. Míra nezaměstnanosti v květnu dosáhla 14,8 %, což bylo nejvíce za poslední 4 roky. V důsledku toho zřejmě stagnovala spotřeba domácností, která po řadu let rostla. Nečekaně vysoký, téměř sedmiprocentní, je také deficit veřejných financí.

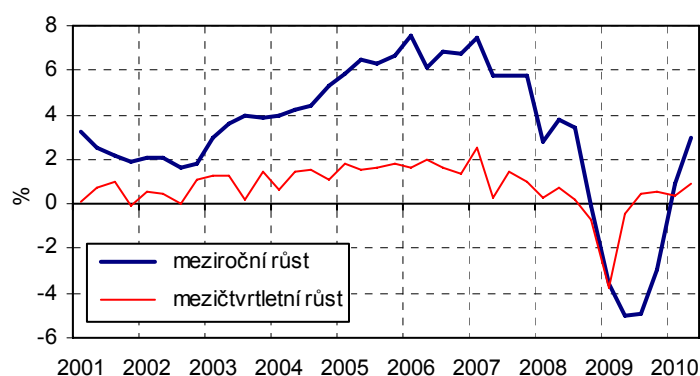
Polská ekonomika se jako jediná v EU vyhnula recesi a v roce 2009 vzrostla o 1,7 %, čemuž napomohla především velikost domácího trhu, oslabení zlotého a silný fiskální impulz.. Růst, mezičtvrtletně o 0,5 % v 1. čtvrtletí, byl tažen domácí poptávkou, významný byl naopak pokles investic. Růst nezaměstnanosti se v květnu 2010 zastavil na úrovni 9,8 %. Schodek veřejných financí se v roce 2009 zvýšil téměř na dvojnásobek proti předchozímu roku.

Průměrná cena ropy Brent za 1. čtvrtletí 2010 dosáhla 76,7 USD/barel, za 2. čtvrtletí 78,7 USD. Cena byla v těchto měsících mimořádně kolísavá. V tomto vývoji se odráželo především očekávání ekonomického zotavení, resp. pochyby o něm (kvůli vlivu zmíněných turbulencí na finančních trzích v EU), a také aktuální hodnoty dolaru. Spotřeba byla stále „dvourychlostní“, její pokles ve vyspělých ekonomikách byl vyvažován poptávkou Číny a dalších zemí.

2. Ekonomický výkon⁵

V roce 2009 hrubý domácí produkt (HDP) české ekonomiky reálně poklesl o 4,1 %. Česká ekonomika se nacházela v recesi od 4. čtvrtletí 2008 do 2. čtvrtletí 2009. Ve 2. pololetí 2009 již docházelo k mezičtvrtletním růstům HDP o 0,5 %. V 1. pololetí 2010 pokračovala ekonomika v opatrném růstu, kdy v 1. čtvrtletí mezičtvrtletně reálně vzrostla o 0,4 % a ve 2. čtvrtletí o 0,9 %. Celkem za 1. pololetí meziročně vzrostla o 2 %.

Graf 1 : Hrubý domácí produkt
(stálé ceny)

Pramen: ČSÚ

Nepříznivý vývoj na trhu práce v souvislosti s proběhlou recesí a rovněž propad investiční aktivity se projevily snížením tempa růstu potenciálního produktu, které pro 1. pololetí 2010 odhadujeme okolo 1,9 %. Růst potenciálního produktu se opírá především o růst souhrnné produktivity výrobních faktorů a růst kapitálové vybavenosti. Česká ekonomika se v 1. pololetí nacházela v záporné produkční mezeře, kterou odhadujeme na cca 3,7 % potenciálního produktu.

Pozvolné ožívování české ekonomiky má z pohledu výdajů na HDP dva zdroje: zahraniční obchod a výdaje na konečnou spotřebu. K meziročnímu růstu HDP přispíval zahraniční obchod od 4. čtvrtletí 2009, v 1. pololetí 2010 k němu přispěl 1,5 p.b. Výdaje na konečnou spotřebu přispívaly k růstu HDP v 2. pololetí 2009 vlivem růstu výdajů vládních insitucí, zatímco příspěvek výdajů domácností byl záporný. V 1. pololetí 2010 je celkový příspěvek výdajů na konečnou spotřebu k růstu HDP ve výši 0,7 p.b. mezi výdaje domácností a vlády rozdělen téměř rovnoměrně. Hlavním výdajovým faktorem meziročního poklesu HDP v roce 2009 byl propad tvorby hrubého kapitálu, přičemž její

negativní dopad byl z poloviny způsoben tvorbou hrubého fixního kapitálu a z poloviny zásobami. Vývoj obou dvou veličin odrážel výpadek zahraniční a následně i domácí poptávky. V 1. pololetí 2010 tvorba hrubého kapitálu i nadále působila na HDP negativně, avšak pouze z důvodu dalšího meziročního poklesu tvorby hrubého fixního kapitálu.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) v roce 2009 klesla o 4,5 %. S ohledem na silnou exportní orientaci odvětví zpracovatelského průmyslu není překvapením, že hlavním faktorem meziročního poklesu HPH bylo právě toto odvětví s příspěvkem -2,9 p.b. V souvislosti s obecným útlumem obchodu dosáhla záporných příspěvků i odvětví obchodu, pohostinství, dopravy (-0,8 p.b.) a odvětví peněžnictví a komerčních služeb (-0,3 p.b.). V 1. pololetí 2010 HPH meziročně vzrostla o 2,3 %, a to zejména vlivem růstu HPH odvětví průmyslu, což souvisí s pozitivním impulsem zahraničního obchodu z pohledu výdajů na HDP. Odvětví obchodu, pohostinství a dopravy a peněžnictví, komerčních služeb rovněž přispěly kladně k meziročnímu růstu HPH.

Hrubý domácí produkt v běžných cenách v 1. pololetí vzrostl o 0,5 %. Úhrnná cenová hladina měřená implicitním cenovým deflátorem HDP klesla o 1,4 %. Hlavním faktorem byl meziroční pokles směnných relací o 2,0 %, přičemž tento vývoj byl dán poklesem cen vývozu o 4,1 % a poklesem cen dovozu o 2,2 %.

Ukazatel HDP zejména v podmínkách malé otevřené ekonomiky nezachycuje některé podstatné faktory ovlivňující její ekonomický vývoj, zejména směnné relace. Ty jsou zohledněny ukazatelem RHDD (reálný hrubý domácí důchod), který vyjadřuje objem důchodů plynoucích do ekonomiky z realizace produkce. Z důvodu meziročního zhoršení směnných relací byl růst RHDD, který v 1. čtvrtletí 2010 činil -0,3 % a ve 2. čtvrtletí +1,4 %, v souhranu za 1. pololetí významně nižší než růst HDP.

2.1 Poptávka

Domácí konečné užití

Domácí poptávka v 1. pololetí 2010 reálně vzrostla o 0,6 %. V jejím rámci vzrostly výdaje na konečnou spotřebu, a to reálně o 1,0 %, tvorba hrubého kapitálu naopak klesla o 0,6 %.

⁵ Meziroční indexy ze sezónně neočištěných dat, mezičtvrtletní indexy z dat sezónně očištěných.

Tabulka 2 : Výdaje na hrubý domácí produkt

		2008	2009					2010	
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	3689	3628	876	918	909	925	869	934
HDP, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	4,3	-1,7	-0,1	-1,9	-2,8	-1,7	-0,7	1,7
HDP, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	2,5	-4,1	-3,6	-5,0	-5,0	-2,9	1,0	3,0
Konečná spotřeba	<i>mzr. %</i>	2,8	1,1	1,5	1,0	1,2	0,8	1,0	1,0
domácností	<i>mzr. %</i>	3,6	-0,3	0,8	-0,1	-0,8	-1,0	0,1	1,0
vlády	<i>mzr. %</i>	1,0	4,2	3,1	3,4	5,6	4,7	2,8	0,8
neziskových institucí	<i>mzr. %</i>	5,3	7,9	2,7	7,7	10,8	10,4	8,7	5,6
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mzr. %</i>	-2,7	-17,1	-7,2	-15,7	-17,2	-27,4	-9,0	8,0
fixního	<i>mzr. %</i>	-1,5	-9,2	-9,4	-9,2	-11,7	-6,8	-6,5	-4,3
Vývoz	<i>mzr. %</i>	6,0	-10,8	-18,8	-16,0	-9,3	2,6	13,5	14,5
Dovoz	<i>mzr. %</i>	4,7	-10,6	-17,0	-15,4	-8,0	-1,7	10,7	15,2

Pramen: ČSÚ

Výdaje domácností na konečnou spotřebu v 1. pololetí meziročně vzrostly o 0,6 % a výdaje vládních institucí o 1,8 %. Výdaje domácností sice vykázaly meziroční růsty v obou čtvrtletích, jejich vývoj byl však značně nestabilní. Mezičtvrtletně v 1. čtvrtletí 2010 vzrostly o 1,2 %, zatímco ve 2. čtvrtletí již jen o 0,6 %. Výdaje vládních institucí naopak zaznamenaly v 1. i 2. čtvrtletí mezičtvrtletní poklesy, přestože meziročně stále ještě rostly.

V rámci výdajů domácností na spotřebu zaznamenaly významnější meziroční přírůstek jediné výdaje na dlouhodobou spotřebu, které v 2. čtvrtletí 2010 meziročně vzrostly o 6,7 %. Faktorem však je, že výdaje na dlouhodobou spotřebu byly nejvíce zasaheny recesí ekonomiky, tudíž se zde projevuje efekt nízké srovnávací základny. Výdaje na střednědobou spotřebu v souhrnu za 1. pololetí klesly, výdaje na krátkodobou spotřebu a služby zaznamenaly velmi mírný meziroční růst, který však byl v případě služeb rovněž ovlivněn nízkou srovnávací základnou z předešlého roku.

Tvorba hrubého kapitálu v 1. pololetí 2010 reálně klesla o 0,6 %, přičemž celkový vývoj byl pozitivně ovlivněn přírůstkem zásob v 2. čtvrtletí 2010 o 17,6 mld. Kč, takže tvorba hrubého kapitálu i navzdory trvajícím meziročním poklesům tvorby hrubého fixního kapitálu v 2. čtvrtletí vzrostla o 8,0 %. Tvorba hrubého fixního kapitálu v 1. pololetí meziročně klesla o 5,3 %. V rámci tvorby hrubého fixního kapitálu v 1. pololetí nejvíce dále meziročně klesly investice do ostatních strojů a zařízení, konkrétně o 10,6 %. Poklesy rovněž zaznamenaly investice do dopravních prostředků, ostatních budov a staveb a nehmotných fixních aktiv. Investice do obydlí sice o 2,9 % vzrostly, avšak je potřeba vzít v úvahu efekt nízké srovnávací základny, kdy investice do obydlí nepřetržitě klesaly od roku 2008 až do 2. čtvrtletí 2010, kdy zaznamenaly meziroční přírůstek o 6,4 %.

Čistý vývoz

Vývoz v 1. pololetí 2010 meziročně vzrostl o 14,1 % a dovoz o 13,0 %. Vysoké hodnoty přírůstků jsou však dány nízkou srovnávací základnou z minulého roku, kdy došlo k propadu dynamiky vývozu i dovozu v souvislosti s útlumem zahraničního obchodu.

V běžných cenách dosáhlo v 1. pololetí saldo bilance obchodu se zbožím a službami přebytku 106,9 mld. Kč. To je ve srovnání s 1. pololetím 2009 o 3,5 mld. Kč méně. V nominálním vyjádření totiž vývoz vzrostl v 1. pololetí 2010 o 9,4 % zatímco dovoz o 10,6 %. Kladný příspěvek zahraničního obchodu k meziročnímu růstu HDP za dané období byl dán meziročním zhoršením směnných relací, kdy deflátor vývozu klesl více než deflátor dovozu.

2.2 Nabídka

Hrubá přidaná hodnota

Po poklesu v roce 2009 se hrubá přidaná hodnota (HPH) v 1. pololetí 2010 vrátila k meziročnímu reálnému růstu. Bylo to dáno zejména oživením zahraniční a následně i domácí poptávky vyjma hrubého fixního kapitálu (viz kapitola 2.1). Trvající nízká poptávka po investicích souvisí s nejistotou ohledně budoucího vývoje i nižším využitím stávajících výrobních kapacit. Na nabídkové straně ekonomiky dopadly důsledky recese se zpožděním především na stavebnictví. Při hodnocení růstu HPH je potřeba přihlídnout také k efektu nízké srovnávací základny z 1. pololetí 2009.

Tabulka 3 : Tvorba hrubé přidané hodnoty

		2008	2008				2009		2010	
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	
HPH, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	3321,4	3259,8	792,8	824,6	813,9	828,5	782,3	834,0	
HPH, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	4,5	-1,9	-0,1	-1,9	-2,6	-2,7	-1,3	1,1	
HPH, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	3,4	-4,5	-3,8	-5,3	-5,0	-4,0	1,3	3,3	
Zemědělství, lesnictví, rybolov	<i>mzr. %</i>	5,1	11,0	9,3	9,2	12,7	11,0	6,3	4,2	
Průmysl	<i>mzr. %</i>	7,8	-12,1	-7,2	-15,2	-16,1	-9,8	1,6	5,5	
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	7,9	-11,9	-11,3	-14,0	-12,2	-9,7	4,1	6,4	
Stavebnictví	<i>mzr. %</i>	0,1	3,2	3,9	4,7	0,1	4,6	-9,2	-3,4	
Obchod, pohostinství, doprava	<i>mzr. %</i>	2,5	-3,3	-3,4	-1,2	-3,2	-5,2	0,4	2,5	
Peněžnictví, komerční služby	<i>mzr. %</i>	1,8	-1,9	-2,7	-3,1	-1,5	-0,3	2,3	4,5	
Ostatní služby	<i>mzr. %</i>	-1,3	-0,6	-1,1	0,4	0,2	-2,1	1,2	1,7	

Pramen: ČSÚ, propočít MF

Celková HPH se za 1. pololetí 2010 reálně zvýšila o 2,3 %, tj. o 0,3 p.b. více než HDP. Její vyšší meziroční růst ve srovnání s HDP souvisel se zvýšením podílu čistých daní na HDP. Ve stejném období předchozího roku poklesla HPH o 4,5 %.

Na reálném růstu HPH se podílela téměř všechna odvětví. Rozhodující byl průmysl, jehož příspěvek k růstu HPH dosáhl 1,1 p.b. při meziročním růstu o 3,5 %. Tento příspěvek byl vytvořen celý ve zpracovatelském průmyslu, další část odvětví průmyslu - dobývání nerostných surovin- měla příspěvek nulový a část - výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody - měla příspěvek k růstu záporný. Ve službách byl růst ve srovnání s průmyslem mírnější. Nejvyšší byl v odvětví peněžnictví, komerční služby s příspěvkem k růstu 0,6 p.b. a růstem 3,4 %. Také HPH v zemědělství překročila úroveň stejného období předchozího roku překvapivě o 5,1 %, a to i přes dvojciferný růst v roce 2009.

Nedostatečná poptávka se zřetelně promítla do vývoje HPH ve stavebnictví, kde se vzhledem k výrobnímu cyklu nedostatek zakázek projevil se zpožděním až v roce 2010.

Pokles nominálního HPH v odvětvích produkujících zboží znamenal mírné zvýšení podílu služeb v ekonomice o 0,8 procentního bodu (na 60,2 %).

Vlivem nízké poptávky a tedy meziročního poklesu HPH ve stálých cenách se snížil podíl nominální HPH stavebnictví na celku, a to i přes růst deflátoru o 1,1 %. Podíl zemědělství naopak mírně vzrostl (při poklesu deflátoru HPH o 1,0 %). Snížení podílu průmyslu z 32,3 % v 1. polovině 2009 na 31,7 % v 1. polovině 2010 bylo výhradně způsobeno poklesem deflátoru o 5,3 % při růstu reálné HPH o 3,5 %.

Produktivita, náhrady zaměstnancům (podle údajů národních účtů)

Celková výkonnost ekonomiky v 1. pololetí 2010 byla výrazněji ovlivněna růstem produktivity práce na makroekonomické úrovni (ukazatel HPH na jednoho zaměstnaného) než poklesem zaměstnanosti.

Tabulka 4 : Produktivita a mzdy (podle národních účtů)

		2008	2008				2009				2010	
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q			
Produktivita práce ¹⁾	<i>mzr. %</i>	2,1	-3,4	-3,8	-4,4	-3,2	-2,1	3,4	4,4			
Zemědělství, lesnictví, rybolov	<i>mzr. %</i>	4,2	13,5	10,6	10,8	15,5	15,2	12,4	8,2			
Průmysl	<i>mzr. %</i>	6,4	-6,8	-4,9	-10,5	-9,7	-2,2	8,0	8,5			
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	6,8	-6,4	-9,0	-9,0	-5,1	-1,9	10,8	9,3			
Stavebnictví	<i>mzr. %</i>	-2,6	1,8	2,6	2,9	-1,3	3,4	-8,3	-3,2			
Obchod, pohostinství, doprava	<i>mzr. %</i>	3,1	-3,4	-4,0	-1,9	-2,8	-4,9	1,8	3,4			
Peněžnictví, komerční služby	<i>mzr. %</i>	-2,7	-3,1	-5,0	-3,9	-2,1	-1,5	2,2	3,5			
Ostatní služby	<i>mzr. %</i>	-2,0	-1,7	-2,0	-0,7	-0,7	-3,3	0,2	1,6			
Nominální průměrná náhrada ²⁾	<i>mzr. %</i>	6,3	0,5	1,4	-0,2	-0,4	1,2	0,5	3,2			
Jednotkové náklady práce ³⁾	<i>mzr. %</i>	4,2	4,0	5,3	4,3	2,9	3,4	-2,8	-1,1			
Zemědělství, lesnictví, rybolov	<i>mzr. %</i>	1,0	-14,6	-13,6	-12,8	-15,3	-15,5	-8,8	-5,3			
Průmysl	<i>mzr. %</i>	-1,0	4,1	2,3	6,0	6,1	2,3	-5,5	-2,6			
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	-1,8	2,7	6,2	3,7	0,0	0,7	-8,0	-3,7			
Stavebnictví	<i>mzr. %</i>	11,0	-2,6	-2,7	-4,2	-1,6	-2,4	6,2	3,7			
Obchod, pohostinství, doprava	<i>mzr. %</i>	5,3	4,1	8,0	2,6	2,4	3,7	-4,1	-2,9			
Peněžnictví, komerční služby	<i>mzr. %</i>	9,6	4,3	8,4	5,0	0,5	3,3	-6,3	-1,7			
Ostatní služby	<i>mzr. %</i>	6,2	6,1	6,0	5,4	5,9	7,3	3,9	2,2			

¹⁾ Hrubá přidaná hodnota ve stálých cenách na jednoho zaměstnaného (fyzické osoby).

²⁾ Objem náhrad zaměstnancům v běžných cenách na jednoho zaměstnance (fyzické osoby).

³⁾ Podíl nominální průměrné náhrady a produktivity práce.

Pramen: ČSÚ, propočet MF

Při pokračujícím poklesu zaměstnanosti (o —1,5 %) se celková produktivita práce zvýšila o 3,9 %. K propadu došlo pouze ve stavebnictví, v ostatních odvětvích byl dosažen růst.

Nominální průměrná náhrada na 1 zaměstnance za ekonomiku celkem vzrostla meziročně o 1,8 %, růst reálné produktivity práce byl však mnohem větší. To se odrazilo v meziročním snížení jednotkových nákladů práce o 2,0 % (v 1. pololetí 2009 zvýšení o 4,8 %).

V porovnání s implicitním deflátorem HPH, jehož pokles dosáhl 2,3 %, je toto snížení jednotkových nákladů práce menší. Představuje tak sice mírné riziko nákladové inflace, ale to je eliminováno zápornou produkční mezerou. Z pohledu odvětvové struktury však již tento celkový názor neplatí. Mzdově-nákladové tlaky se projeví v průmyslu (s výjimkou zpracovatelského průmyslu) a poměrně výrazné byly ve stavebnictví.

2.3 Důchody

Důchodová strana hrubého domácího produktu informuje o skladbě důchodů, které jsou generovány v procesu tvorby hrubé přidané hodnoty.

Tabulka 2 : Důchodová struktura hrubého domácího produktu

		2008	2009					2010	
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	3689	3628	876	918	909	925	869	934
Čisté daně	<i>podíl %</i>	9,0	8,9	8,1	9,6	10,2	7,6	9,0	10,0
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	<i>podíl %</i>	46,7	46,8	46,6	47,1	47,1	46,3	46,4	47,0
Náhrady zaměstnancům	<i>podíl %</i>	44,3	44,3	45,3	43,3	42,7	46,1	44,6	43,0
zemědělství, lesnictví, rybolov	<i>podíl %</i>	1,1	1,0	0,9	1,0	1,1	1,1	0,9	1,0
průmysl	<i>podíl %</i>	13,6	12,6	13,3	12,4	11,9	12,8	12,8	12,4
stavebnictví	<i>podíl %</i>	2,8	2,8	2,7	2,8	2,8	3,0	2,5	2,7
obchod, pohostinství, doprava	<i>podíl %</i>	9,9	10,0	10,4	9,9	9,8	10,2	10,0	9,6
peněžnictví, komerční služby	<i>podíl %</i>	6,4	6,7	7,2	6,3	6,2	6,9	6,9	6,3
ostatní služby	<i>podíl %</i>	10,5	11,2	10,8	10,8	10,9	12,1	11,5	11,0

Pramen: ČSÚ, propočít MF

V 2. čtvrtletí 2010 dosáhl podíl hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu na HDP hodnoty 47,0 %. Počítáno na ročních klouzavých úhrnech se tento podíl až do 3. čtvrtletí 2008 udržoval nad 47 %. Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod v 1. pololetí 2010 vzrostl o 0,2 %, když v 1. čtvrtletí ještě o 1,1 % meziročně klesal.

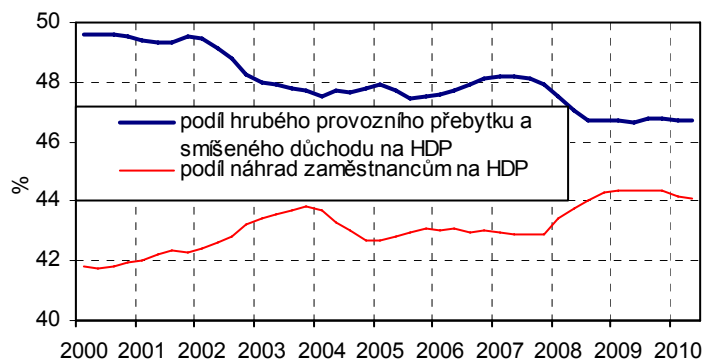
Druhou částí vytvořené hrubé přidané hodnoty, která je následně rozdělena, jsou náhrady zaměstnancům, jejichž podíl na HDP v 2. čtvrtletí 2010 dosáhl 43,0 %. Počítáno na klouzavých úhrnech se jejich podíl na HDP naopak dlouhodobě až do 3. čtvrtletí 2008 udržoval pod 44 %. Náhrady zaměstnancům v 1. pololetí 2010 meziročně klesly o 0,7 %.

Rozdíl nominálního HDP a součtu hrubého provozního důchodu a smíšeného důchodu a náhrad zaměstnancům je dán čistými daněmi. Jejich podíl na HDP dosáhl v 2. čtvrtletí 2010 hodnoty 10,0 %, přičemž se dlouhodobě pohybuje kolem 9 %.

Z bližšího pohledu na strukturu náhrad zaměstnancům je patrné, že mezi odvětví, která představují nejvyšší podíl náhrad zaměstnancům na HDP, patří odvětví průmyslu, odvětví ostatních služeb a odvětví obchodu, pohostinství, dopravy. V 2. čtvrtletí 2010 byl podíl odvětví průmyslu 12,4 %. Takto vysoký podíl byl způsoben jednoznačně odvětvím zpracovatelského průmyslu, jehož podíl náhrad zaměstnancům na HDP činil 11,0 %. Podíl náhrad zaměstnancům na HDP, který generuje odvětví ostatních služeb dosáhl v 2. čtvrtletí hodnoty 11,0 %, podíl obchodu, pohostinství, dopravy pak 9,6 %.

Zajímavou informaci poskytuje zhodnocení vývoje podílů hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu a náhrad zaměstnancům na HDP. Tyto podíly na klouzavých úhrnech jsou zachyceny v níže uvedeném grafu. Recese ekonomiky vedla ke sblížení obou podílů.

Graf 2 : Podíly sumárních složek důchodů na HDP – klouzavé úhrny

Pramen: ČSÚ, propočet MF

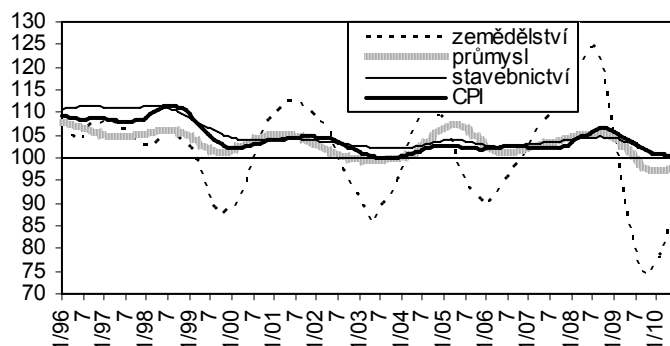
3. Cenový vývoj

Tempo růstu spotřebitelských cen v 1. pololetí 2010 v porovnání s 1. pololetím 2009 dále zpomalilo, a to zejména vlivem meziročně nižších cen nepotravinářského spotřebního zboží, které tak odráží prostředí slabé domácí poptávky, a cen potravin. Cenovou hladinu naopak zvyšují některá opatření v oblasti nepřímých daní – především zvýšení obou sazeb DPH o 1 p.b. a některých spotřebních daní – a meziročně výrazně vyšší ceny ropy. Index spotřebitelských cen má od počátku roku růstový trend.

Ceny výrobců v 1. pololetí 2010 vykázaly nerovnoměrný vývoj. Zatímco ceny průmyslových výrobců v meziročním vyjádření po loňské korekci postupně ožívají, ceny stavebních prací poprvé za dobu měření poklesly. V záporných hodnotách se pohybují rovněž přírůstky cen tržních služeb. Ceny zemědělských výrobců pozvolna zpomalují tempo meziročních poklesů, k čemuž napomáhají především rostoucí ceny živočišných výrobků.

Graf 2 : Spotřebitelské ceny a ceny výrobců

(průměr hladiny cen za posledních 12 měsíců k průměru předchozích 12 měsíců)

Pramen: ČSÚ

3.1 Spotřebitelské ceny

Meziroční tempo růstu spotřebitelských cen v 1. pololetí 2010 oproti 1. pololetí 2009 zpomalilo na 0,9 % a bylo tak o 0,9 p.b. nižší. Příspěvek tržní inflace⁶ byl po celé období nepatrně záporný a v červnu dosáhl -0,1 p.b. Index spotřebitelských cen ale vykazuje růstovou tendenci, když v červnu dosáhl hodnoty 1,2 %, zatímco v lednu činil 0,7 %. Hlavními příčinami pozvolně rostoucího trendu jsou především administrativní opatření v oblasti nepřímých daní a ceny ropy; ty však tlumí meziročně nižší ceny nepotravinářského spotřebního zboží a ceny potravin.

Průměrný příspěvek administrativních opatření dosáhl v lednu až červnu 2010 hodnoty 1,2 p.b. a oproti stejnému období roku 2009 byl o 1,2 p.b. nižší. Příspěvek snižovaly především ceny regulovaných položek, zejména trojí snížení cen plynu z loňského roku a další z ledna letošního roku a pokles cen elektřiny. Růst regulovaného nájemného byl ve srovnání s minulými roky mírnější. Opačným směrem působilo zvýšení obou sazeb DPH z 9 % na 10 %, resp. z 19 % na 20 %, a také růst spotřebních daní z pohonných hmot, lihu a piva a tabákových výrobků. Z regulovaných položek došlo ještě k růstu cen a doplatků za léky.

Cena ropy Brent v 1. pololetí 2010 byla ve srovnání se stejným obdobím roku 2009, kdy ceny ropy i pohonných hmot výrazně korigovaly rekordní hodnoty z roku 2008 a nacházely se jen těsně nad 50 USD/barel, vyšší o téměř 50 % a stala se tak druhým nejvýznamnějším proinflačním faktorem. Cena ropy Brent ale oscilovala po celé 1. pololetí tohoto roku okolo 78 USD/barel, a to jen s minimální odchylkou. Kombinace meziročního nárůstu cen ropy, slabšího kurzu CZK/USD a zvýšení spotřebních daní se projevila i v cenách pohonných hmot. Ty byly jen těsně pod úrovní června a července 2008, tedy období, kdy cena ropy dosáhla své rekordní hodnoty 147,5 USD/barel. V průměru byl benzín Natural 95 v 1. pololetí 2010 ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku dražší o 22 % a motorová nafta o 18 %.

Cenová hladina byla nejvýznamněji tlumena poklesem cen nepotravinářského spotřebního zboží. Meziroční ceny v oddíle odívání a obuv byly v 1. pololetí roku 2010 v průměru o 2,5 % nižší, v oddíle bytové vybavení a zařízení domácnosti o 0,6 % a např. ceny mobilních telefonů v oddíle pošty a telekomunikace klesly o 12,9 %.

⁶ Měřeno jako rozdíl meziročního indexu spotřebitelských cen a sumy dvanácti klouzavých měsíčních příspěvků změn regulovaných cen a jiných administrativních opatření a daňových úprav.

Ceny potravin po osmnáct měsíců trvající epizodě meziročních poklesů začaly v červnu přispívat do indexu spotřebitelských cen kladně. I tak ovšem zůstaly podstatným protiinflačním faktorem a v současné době se nachází těsně pod úrovní z prosince roku 2007, kdy česká ekonomika procházela silnou vlnou zdražování.

Tržní inflace setrvala po celé 1. pololetí jen v nepatrně záporných hodnotách. Tento vývoj ovlivnily na jedné straně meziročně podstatně vyšší ceny ropy, na druhé straně pak nižší ceny potravin a ceny nepotravinářského spotřebního zboží odrážející aktuální pozici ekonomiky v záporné produkční mezeře a z ní vyplývající konsekvence, zejména zhoršené podmínky na trhu práce, nízké tempo růstu nominálních i reálných mezd a nadále spíše zhoršený spotřebitelský sentiment.

V meziročním srovnání (červen 2010 proti červnu 2009) si tempo růstu spotřebitelských cen uchovalo stejnou hodnotu 1,2 %, byť jeho trajektorie je přesně opačná. Zatímco loni ve stejném období zažívala ekonomika výrazně deflační periodu, dnes jsme svědky pozvolna rostoucího trendu. Dominantní roli hrají především tyto oddíly spotřebitelského koše: (i) bydlení, (ii) alkoholické nápoje, tabák a (iii) doprava. V oddíle bydlení vzrostly zejména ceny čistého nájemného o 10,1 %, v oddíle alkoholické nápoje, tabák byly ceny vyšší o 4,4 % a v oddíle doprava vzrostly ceny pohonných hmot o 14,4 %.

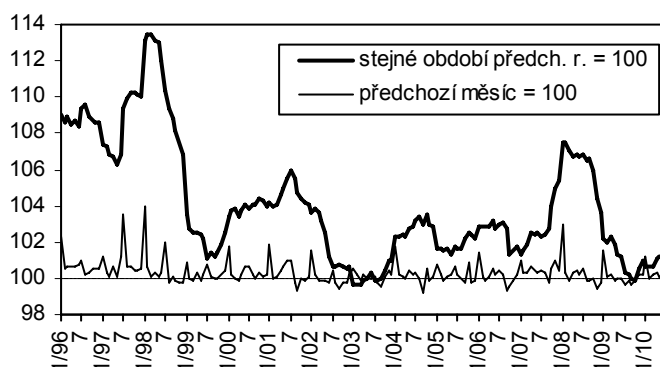
Tabulka 5 : Index spotřebitelských cen

Oddíl č.	váha v koši ‰	2009		2010		
		červen sopr=100	příspěvek k růstu	červen sopr=100	příspěvek k růstu	
		%	p.b.	%	p.b.	
Ú h r n	1000.0	101.2	1.2	101.2	1.2	
1	Potraviny a nealkoholické nápoje	170.3	95.4	-0.8	100.7	0.1
2	Alkoholické nápoje, tabák	86.0	109.1	0.8	104.4	0.4
3	Odívání a obuv	47.2	97.4	-0.1	97.6	-0.1
4	Bydlení, voda, energie, paliva	253.4	108.2	2.2	101.4	0.4
5	Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	55.2	99.4	0.0	99.5	0.0
6	Zdraví	25.0	96.2	-0.1	107.0	0.2
7	Doprava	114.9	92.7	-0.8	101.8	0.2
8	Pošty a telekomunikace	39.9	95.5	-0.1	97.2	-0.1
9	Rekreace a kultura	93.7	99.3	-0.1	99.3	-0.1
10	Vzdělávání	7.8	103.1	0.0	101.4	0.0
11	Stravování a ubytování	44.3	102.2	0.1	102.6	0.1
12	Ostatní zboží a služby	62.4	101.6	0.1	101.0	0.1

Pramen: ČSÚ

Ceny zboží meziročně úhrnem vzrostly o 0,4 % a ceny služeb o 2,3 %, což je u zboží o 0,6 p.b. více a u služeb o 1,1 p.b. méně než v červnu 2009. Stále se potvrzuje rychleji rostoucí trend u cen služeb než u cen zboží.

Graf 3 : Spotřebitelské ceny

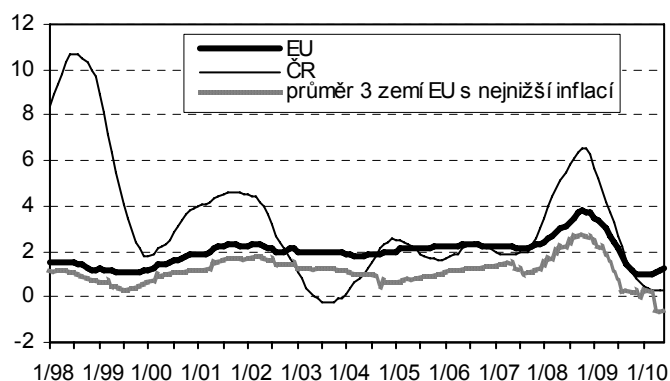

Pramen: ČSÚ

Klouzavá roční míra inflace se v 1. pololetí 2010 stále nepatrně snižovala a posunula se z lednových 0,9 % na 0,6 % v červnu. V porovnání s červnem 2009 to bylo o 3,1 p.b. méně.

Průměrná míra inflace na bázi HICP se v ČR v 1. pololetí 2010 rovněž nepatrně snižovala. V porovnání se stejným obdobím roku 2009 byla v červnu 2010 nižší o 3 p.b. a činila 0,3 %. V souhrnu za země EU tento ukazatel v 1. pololetí 2010 pozvolna rostl a v červnu dosáhl hodnoty 1,3 % (o 1,1 p.b. méně než v červnu 2009).

Graf 4 : Spotřebitelské ceny – HICP v %
(průměrná míra inflace)

Pramen: ČSÚ, EUROSTAT, propočty MF

3.2 Ceny výrobců

Ceny průmyslových výrobců v průměru za 1. pololetí 2010 meziročně nepatrně klesly o 0,1 %. Trend celého období byl však s výjimkou února charakterizován růstovou trajektorií indexu, a to nejprve v podobě postupného zvořňování meziročních

poklesů a počínaje dubnem i meziročních růstů. Index cen průmyslových výrobců tak zaznamenal poprvé po šestnácti měsících meziročně vyšší hodnotu.

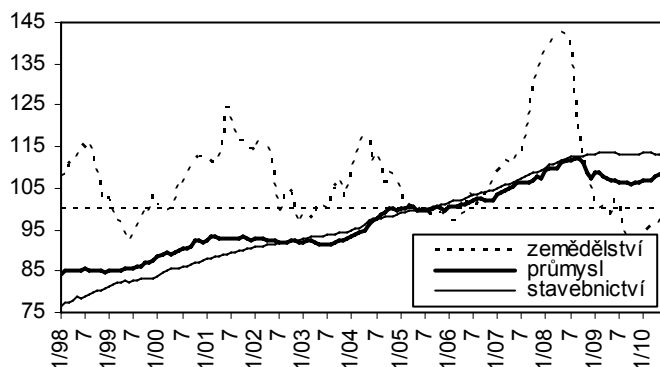
Nejdůležitější roli zde sehrály ceny koksu a rafinérských ropných produktů, které odrážely vývoj světových cen a v průměru za 1. pololetí meziročně vzrostly o 36,4 %, a ceny chemických látek a výrobků (růst o 17,9 %). Ceny dopravních prostředků na druhé straně jen velmi pozvolna zmírňují své poklesy a v první polovině roku se v průměru snížily o 5,4 %.

Ceny stavebních prací poklesly za první polovinu roku meziročně v průměru o 0,1 %. Meziroční poklesy cen byly přitom zaznamenány vůbec poprvé za dobu měření. V červnu 2010 pak byla vykázána nejnižší hodnota -0,3 %.

Meziroční pokles cen tržních služeb v produkční sféře dosáhl mezi lednem a červnem 2010 průměrné hodnoty 1,4 %. Nejvíce klesly ceny v oblastech reklamních služeb a průzkumu trhu (o 8 %) a služby v oblasti nemovitostí (o 2,6 %), naopak nejrychleji rostly ceny služeb v oblasti zaměstnání (o 12,4 %).

Ceny zemědělských výrobců v 1. pololetí 2010 meziročně klesly o 4,4 %. Až do května tempo poklesů zpomalovalo, v červnu ale došlo k mírnému výkyvu směrem dolů. Meziroční poklesy jsou však již od února způsobeny pouze cenami rostlinných výrobků, které se v průměru za první polovinu roku snížily o 9,3 %. Nejvíce klesly ceny brambor (o 20,3 %) a některých obilovin. Ceny živočišných výrobků naproti tomu od února zaznamenávají meziročně vyšší hodnoty a tempo růstu pozvolna zrychluje. Za celé 1. pololetí vykázaly růst o 1,4 %, když nejvíce vzrostly ceny mléka (o 12 %). Klesly naopak ceny prasat (o 10,9 %), drůbeže (o 3,5 %) a skotu (o 2,0 %).

Graf 5 : Ceny výrobců
(bazické indexy, průměr roku 2005=100)

Pramen: ČSÚ, propočty MF

Z dlouhodobého pohledu (mezi roky 1998 až první polovinou roku 2010) se stabilní tempo růstu cen ve stavebnictví změnilo ve stagnaci, ceny průmyslových výrobců po jisté korekci opět zvolna rostou. Ceny v zemědělství jsou tradičně velmi volatilní, v průběhu posledních dvou let vykázaly jak velmi rychlý narůst, tak i ještě strmější pokles. Na tomto vývoji se převážně podílely ceny rostlinných výrobků.

4. Trh práce

Dopady nepříznivého globálního ekonomického vývoje v předchozím roce ovlivňovaly trh práce ještě i v 1. pololetí 2010. Ke změnám strukturálního charakteru přispělo rovněž ukončení platnosti administrativních opatření ke zmírnění dopadů hospodářského propadu do zaměstnanosti. Proto se i při zlepšování ekonomického vývoje dále snižovala zaměstnanost. Růst nezaměstnanosti zpomaloval a v konci období pomalu přecházel k poklesu. V důsledku dalšího propouštění zákonitě klesl celkový objem vyplacených mezd, jehož důsledkem byly mimo jiné i nižší rozpočtové příjmy a velmi umírněná spotřeba domácností. Pozitivním jevem byl předstih růstu produktivity práce před zvyšováním mezd a pokles jednotkových nákladů práce. Průměrná mzda podle podnikových statistik vzrostla zejména vzhledem k vyššímu využívání přesčasů a častějšímu propouštění pracovníků s nižší kvalifikací a tím většinou i nižšími platy.

Tabulka 6 : Základní ukazatele trhu práce

		2008	2009					2010		
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	
Zaměstnanost	celkem VŠPS ¹	mzr. %	1,6	-1,4	-0,2	-1,2	-1,9	-2,1	-2,4	-1,2
	zaměstnanci VŠPS ²	mzr. %	1,7	-2,1	-0,9	-1,8	-2,7	-2,8	-3,0	-2,4
	evidenční ³	mzr. %	1,2	-4,9	-3,8	-5,3	-5,6	-5,2	-4,5	-2,0
Nezaměstnanost	VŠPS ⁴	mzr. %	-17	53,2	23,8	51,7	72,9	66,8	39,6	12,4
	MPSV ⁵	mzr. %	-17	43,4	15,2	46,3	57,4	58,2	39,6	16,3
Ekonomicky neaktivní VŠPS		mzr. %	1,8	0,3	0,9	0,5	-0,2	0,1	0,5	0,9
Průměrná mzda	evidenční ³	mzr. %	8,3	4,0	2,9	3,2	4,6	5,2	2,2	2,4

¹⁾ Zaměstnaný VŠPS pracoval v referenčním týdnu alespoň 1 hodinu

²⁾ Zaměstnanci VŠPS, bez členů produkčních družstev

³⁾ Zaměstnanci (přepočtené osoby) v pracovním poměru, včetně odhadu malých podniků

⁴⁾ Nezaměstnaný VŠPS nepracoval, práci aktivně hledal a byl schopen nastoupit do 14 dnů

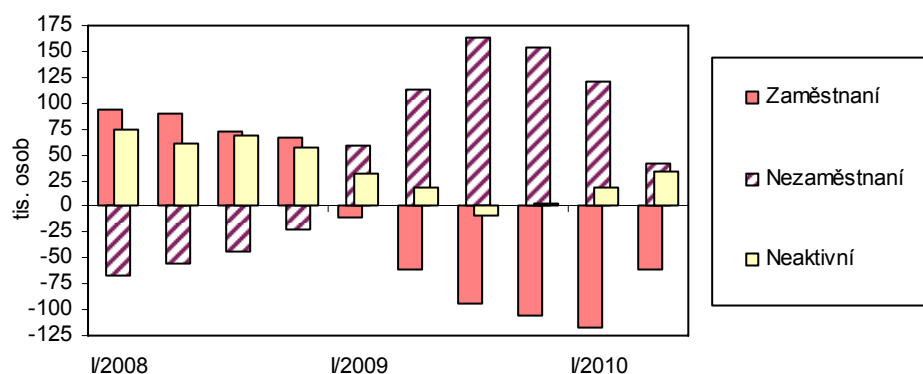
⁵⁾ Nezaměstnaný MPSV vyhověl podmínkám pro registraci na úřadu práce

Pramen: ČSÚ, MPSV

4.1 Ekonomická aktivita

V 1. pololetí 2010 podle VŠPS průměrný meziroční úbytek zaměstnaných (o 89 tisíc na 4 855 tisíc) mírně převýšil přírůstek nezaměstnaných (o 80 tisíc na 399 tisíc), došlo tedy k úbytku pracovní síly o 9 tisíc osob. Relativní ukazatele vedle těchto změn ovlivnil pokles počtu osob ve věku 15-64 let v 1. čtvrtletí 2010 daný populačním vývojem. Mimo ekonomickou aktivitu přibylo v průměru za 1. pololetí 26 tisíc osob nad 15 let (na 3 761 tisíc).

Graf 6 : Ekonomická aktivita
(meziroční přírůstky)

Pramen: ČSÚ, VŠPS

Míra zaměstnanosti (podíl zaměstnaných na populaci v dané věkové skupině) se v důsledku citelného poklesu zaměstnanosti meziročně v průměru za pololetí snížila celkem o 1,1 p.b. na 53,9 % a v nejdůležitější věkové kategorii 15 až 64 let klesla o 1,0 p.b. na 64,5 %.

Míra ekonomické aktivity celkem (podíl zaměstnaných a nezaměstnaných nad 15 let na populaci v této věkové skupině) ve srovnání s předchozím rokem klesla o 0,2 p.b. na 58,3 %. Ve věkové kategorii 15-64 let se naopak meziročně zvýšila o 0,1 p.b. na 69,9 %.

4.2 Zaměstnanost

V hlavním či jediném zaměstnání podle výsledků VŠPS pracovalo v 1. pololetí 2010 v průměru 4 855 tisíc osob, meziroční úbytek činil 1,8 %. Determinující pro tento úbytek, stejně jako pro růst nezaměstnanosti, byly jednak doznívající důsledky ekonomické recese, jednak ukončení dočasných slev na sociálním pojistném u pracovníků s nižšími příjmy ke konci roku 2009, které ve vypjaté době napomáhaly udržet pracovní místa pro tyto kategorie.

Celkový počet zaměstnanců a členů produkčních družstev klesl o 2,9 % na 4 003 tisíc osob, v podnikatelském segmentu (sebezaměstnaní, zaměstnavatelé, pomáhající rodinní příslušníci) bylo při růstu o 3,6 % aktivních 852 tisíc osob. Převážnou část nárůstu počtu sebezaměstnaných lze přičíst přesunu propuštěných zaměstnanců do jiného typu pracovní aktivity. Enormní nárůst živnostníků potvrzují i administrativní zdroje. Otázkou však je, kolik nových podnikatelů bude životaschopných a rovněž jaká část nových živnostníků funguje de facto nadále jako zaměstnanci, ovšem z hlediska podniků výhodněji z hlediska možnosti propouštění i odvodů a daní. Procentní zastoupení čistě zaměstnaneckého segmentu (bez členů produkčních družstev) v celkové zaměstnanosti, v průběhu roku 2009 v zásadě stabilizované na 83,0 %, kleslo na 82,3 %.

Zaměstnanost členěná podle sektorů vykázala pozvolný posun ve struktuře. Počet pracovníků v primárním sektoru se již po dlouhodobém poklesu patrně stabilizoval (na cca 155 tisících). Na úkor sekundárního sektoru dále viditelně přibývaly osoby pracující v terciárním sektoru. Propad zaměstnanosti v sekundárním sektoru, daný především propouštěním ve zpracovatelském průmyslu, již ale ve 2. čtvrtletí 2010 zpomalil (úbytek v 1. čtvrtletí činil 117 tisíc, ve 2. čtvrtletí 80 tisíc). Přes výrazný pokles zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu má Česká republika setrvale v tomto odvětví nejvyšší podíl zaměstnanosti ze všech zemí EU.

Ke 30. 6. 2010 v ČR legálně pracovalo 308 tisíc cizích státních příslušníků, tj. meziročně o 8,1 % méně. Výrazný úbytek nastoupený v roce 2009 již nepokračoval a ke konci sledovaného období došlo k jeho zastavení. Meziroční úbytek se realizoval v zaměstnaneckém poměru (-54 tisíce osob), v podnikatelském sektoru přibylo cca 6 tisíc osob (z toho většina Vietnamci).

Z hlediska země původu v celkové zahraniční zaměstnanosti ke konci 1. pololetí 2010 převažovali Slováci (108 tisíc), jejichž počet dokonce průběžně mírně rostl. Počet Ukrajinců a Vietnamců se v průběhu 1. pololetí 2010 postupně snižoval na konečných 90, resp. 40 tisíc osob.

Ke konci června 2010 bylo více než 6 tisíc cizinců registrováno na úřadech práce jako uchazeči o zaměstnání, z nich necelá polovina s nárokem na příspěvek v nezaměstnanosti.

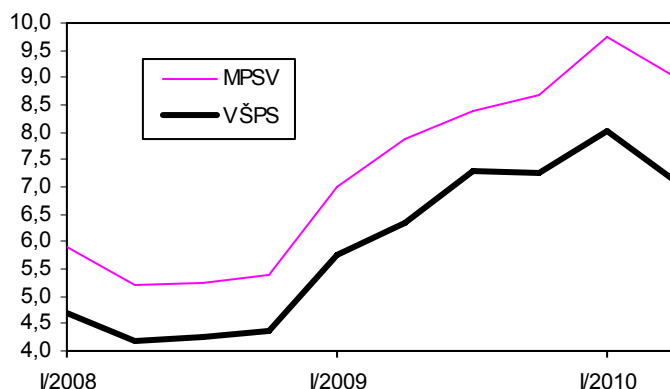
4.3 Nezaměstnanost

Růst nezaměstnanosti byl v 1. pololetí 2010 ve srovnání s bezprecedentně akcelerujícím vývojem v první polovině roku 2009 relativně umírněný a decelerující. Postihl vzhledem ke změněným podmínkám celou ČR, regionální rozdíly se významně nezměňovaly.

Průměrný počet nezaměstnaných v 1. pololetí meziročně vzrostl podle dat zjišťovaných na základě VŠPS na 399 tisíc, u registrovaných na úřadech práce na 551 tisíc (meziroční přírůstek o 80, resp. 116 tisíc osob).

Údaje o míře nezaměstnanosti, uváděné podle různých metodik výpočtu, se sice lišily v úrovni, avšak vypovídaly o průběhu míry nezaměstnanosti v zásadě obdobně (viz graf níže). Rozdíl je dán zejména využíváním legální možnosti registrovaných uchazečů o zaměstnání v omezené míře pracovat (tito registrovaní nezaměstnaní ve VŠPS nejsou považováni za nezaměstnané, jsou považováni za zaměstnané).

Graf 7 : Míra nezaměstnanosti,
(%, průměr čtvrtletí)

Pramen: ČSÚ, MPSV

Pro mezinárodní srovnávání je obvykle používán údaj o míře nezaměstnanosti podle VŠPS - podle něj se v produktivním věku v průměru proti 1. pololetí roku 2009 zvýšila o 1,6 p.b. na 7,7 %.

Nárůst registrované míry nezaměstnanosti byl vyšší (o 1,9 p.b. na 9,4 %). Harmonizovaná míra nezaměstnanosti zpracovávaná EUROSTATem byla v červnu 2010 v ČR na 7,2 %, průměr EU27 představoval k tomuto datu 9,3 %.

Podle dosaženého vzdělání trvale převažují nezaměstnaní se základním vzděláním spolu s absolventy středního vzdělání bez maturity.

Negativním projevem nejistoty v zaměstnávání je vyšší nárůst počtu nezaměstnaných v nižších věkových kategoriích, neodpovídající populačnímu vývoji.

Zejména tyto osoby, většinou bez požadované praxe a mnohdy i pracovních návyků a výraznější motivace, jsou potenciálními dlouhodobě nezaměstnanými.

Počet dlouhodobě nezaměstnaných (osob nepracujících déle než 1 rok) podle obou statistik v průběhu 1. pololetí průběžně rostl a opět překročil 150 tisíc (ve 2. čtvrtletí dosáhl meziroční nárůst podle obou statistik téměř 60 tisíc osob). Jejich podíl na nezaměstnaných celkem tak ke konci pololetí činil podle VŠPS 41,3 % a podle MPSV 32,1 %.

V první polovině roku 2010 již na rozdíl od počátku předchozího roku nedocházelo k výraznému úbytku volných míst a jejich počet se pohyboval kolem 32 tisíc, kde je patrně bariéra strukturální využitelnosti. V důsledku přírůstku počtu nezaměstnaných tak na jedno volné místo připadalo v průměru za 1. pololetí 2010 17 registrovaných uchazečů, tj. o 9,7 více než v roce 2009. Ke konci 2. čtvrtletí bylo registrováno 47 tisíc částečně nezaměstnaných, průměr za pololetí činil 45 tisíc.

S dalším nárůstem počtu dlouhodobě nezaměstnaných se od počátku roku snižoval podíl uchazečů o zaměstnání s nárokem na příspěvek v nezaměstnanosti a vzhledem k propouštění pracovníků s nižšími příjmy i průměrná výše této sociální dávky. Průměrná výše příspěvku dosáhla 5661 Kč, což znamenalo meziroční pokles o 3,7 %. Pobírající představovali v průměru za pololetí 34 % z celkového počtu registrovaných uchazečů (průběžný pokles ze 37,3 % na 28,3 %).

Regionální vývoj nezaměstnanosti byl z hlediska směru v zásadě shodný, oproti předchozímu dlouhodobému vývoji však více než v jiných krajích rostla nezaměstnanost v Praze a Středočeském kraji. Nejvíce nezaměstnaných bylo setrvale v Moravskoslezském kraji (v průměru 82 tisíce), dále ve Středočeském kraji (67 tisíc) a Libereckém (61 tisíc). Nejvyšší míru nezaměstnanosti registruje dlouhodobě Most - v červnu 2010 15,6 % (9,4 tis. uchazečů). Nad 14% hranicí byly k tomuto datu další 2 bývalé okresy (Děčín a Bruntál). Nejnižší míra nezaměstnanosti byla nadále v Praze a okolí (nejnižší v Praze-východ 3,8 %), v Praze bylo registrováno 32 tisíc uchazečů.

4.4 Průměrné mzdy⁷

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda v 1. pololetí 2010 činila 23135 Kč, mzdu pod touto úrovní ovšem pobírají cca 2/3 zaměstnanců. Meziroční nominální nárůst této průměrné mzdy činil 2,3 %. Podle předběžných údajů došlo v 1. pololetí 2010 vzhledem k poklesu zaměstnanosti podle podnikových i národně účetních statistik k poklesu celkového objemu vyplacených mezd a platů.

Tabulka 7 : Průměrná mzda

		2008	2009					2010	
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q
Průměrná mzda celkem	<i>mzr. %</i>	8,3	4,0	2,9	3,2	4,6	5,2	2,2	2,4
nominálně podnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	9,2	3,7	2,6	2,9	4,2	5,2	2,0	2,7
nepodnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	4,2	4,7	4,3	4,4	5,6	4,4	3,2	1,0
Průměrná mzda celkem	<i>mzr. %</i>	1,9	3,0	0,8	1,8	4,5	4,8	1,5	1,2
reálně (CPI) podnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	2,7	2,7	0,5	1,5	4,1	4,8	1,3	1,5
nepodnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	-2,0	3,7	2,2	3,0	5,5	4,0	2,5	-0,2

Pramen: ČSÚ

Podniková evidence, přepočtené počty, včetně dopočtu malých podniků

Meziroční zvýšení průměrné mzdy za 1. pololetí o 2,3 % představuje v rámci srovnatelné časové řady nejnižší růst od roku 2000. Vliv proběhlé recese na velmi umírněnou mzdovou politiku je zde jasně patrný. Směrem k růstu takto definované mzdy přispívalo širší využívání přesčasů (zejména ve zpracovatelském průmyslu), další snižování nemocnosti a vyloučit nelze ani propouštění zbytných zaměstnanců s nízkými mzdami. Relace nominálních hodnot mezi podnikatelskou a nepodnikatelskou sférou se sblížily.

Oživování ekonomiky se v podnikatelské sféře viditelně projevilo ve zvyšování produkce a tím postupně i možnosti vyplácení vyšších mezd. Průměrná mzda za pololetí se nominálně zvýšila o 2,3 % na 23055 Kč, její reálný růst byl 1,4 %. Přesto však přetrvávala určitá nejistota projevující se dalším úbytkem zaměstnanců ještě i ve 2. čtvrtletí. V průmyslu, určující sekci podnikatelské sféry, zaměstnanost podle podnikové statistiky za 1. pololetí klesla o 5,6 %. Průměrná mzda zde vzrostla o 3,7 %, což bylo umožňováno v mnoha podnicích výrazným rozšiřováním fondu pracovní doby.

⁷⁾ Podle nové koncepce ČSÚ je prezentovaná průměrná hrubá mzda podílem veškerých mzdových prostředků (vč. příplatků za přesčas, prémie, odměn, náhrad mzdy atd.) připadajícím na jednoho zaměstnance za měsíc. Při její konstrukci je zahrnut i odhad malých podniků a údaje jsou přepočteny na plnou zaměstnanost. *Z hrubé mzdy jsou zaměstnavatelem za zaměstnance ještě odvedeny příslušné částky na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, politiku zaměstnanosti a zálohy na daně z příjmu, zaměstnanci je vyplácena mzda čistá. Nevypovídá tedy o výplatě jednoho konkrétního zaměstnance.*

Průměrná mzda v podnikatelské sféře, která ve větší míře zaměstnává osoby s vyšším stupněm vzdělání, nominálně vzrostla o 2,0 % na 23482 Kč a reálně o 1,1 % s tím, že na rozdíl od akcelerujícího růstu průměrné mzdy v podnikatelském sektoru zde došlo k výraznému zmírnění tempa nominálního růstu a ve 2. čtvrtletí i k meziročnímu poklesu reálné mzdy (k deflování byl použit index spotřebitelských cen).

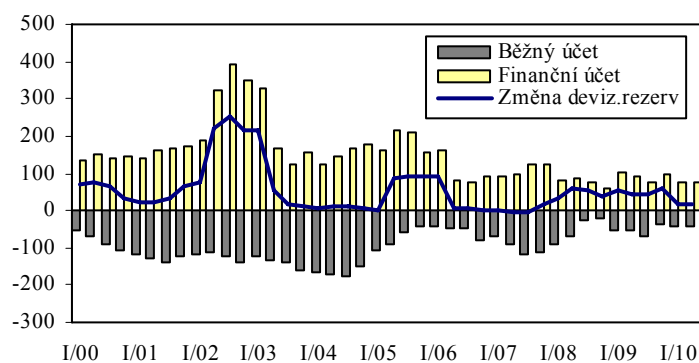
K mírnému poklesu průměru mezd došlo v odvětvích, která byla dlouhodobě na vysoké úrovni: „profesní, vědecké a technické činnosti“ a „peněžnictví a pojišťovnictví“ (zde setrvala nejvyšší průměrná mzda, v 1. pololetí 2010 na úrovni 48575 Kč). Po propadu v minulém roce výrazně vzrostl průměr mezd u činnosti „těžba a dobývání“ (o 8,2 %), vysoký růst mezd byl i ve „zdravotní a sociální péči“ (o 6,0 %).

5. Platební bilance

Běžný účet platební bilance za 1. pololetí 2010 skončil schodkem ve výši 10,4 mld. Kč. Téměř vyrovnaný byl vliv přebytkové obchodní bilance a deficitní bilance výnosů. Poprvé v historii skončila v deficitu bilance služeb. Pasivum finančního účtu 2,1 mld. Kč bylo dáno větším odlivem finančních zdrojů v rámci úvěrové bilance a finančních derivátů, než byl příliv přímých zahraničních investic a portfoliových investic. Kapitálový účet skončil přebytkem 11,8 mld. Kč. Devizové rezervy ČNB po vyloučení vlivu kurzových rozdílů poklesly o 3,7 mld. Kč.

Graf 8 : Platební bilance

(roční klouzavé úhrny, mld. Kč)

Pramen: ČNB, propočty MF

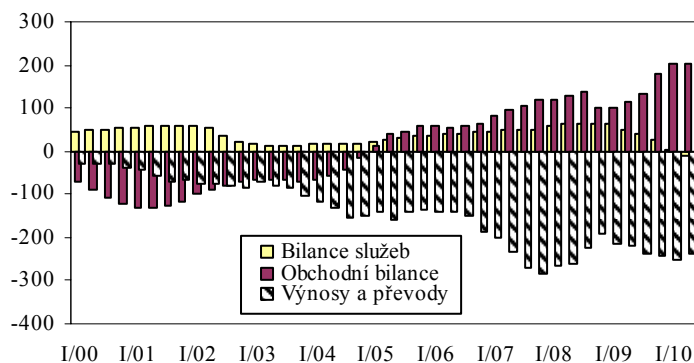
5.1 Běžný účet

Pololetní pasivum běžného účtu 10,4 mld. Kč znamenalo jeho mírné meziroční zhoršení o 4,6 mld. Kč. Zhoršení bilance služeb bylo výrazné a převážilo nad zlepšením

bilance ostatních položek běžného účtu. V ročním klouzavém úhrnu se vnější nerovnováha vyjádřená poměrem deficitu BÚ k HDP meziročně z $-1,4\%$ na $-1,1\%$ nepatrně zlepšila, a to vlivem úspěšnějšího 2. pololetí 2009. Poměr výkonové bilance (obchod se zbožím a službami) k HDP se zlepšil o 0,8 p.b. na $5,4\%$.

Graf 9 : Běžný účet platební bilance

(roční klouzavé úhrny, mld. Kč)

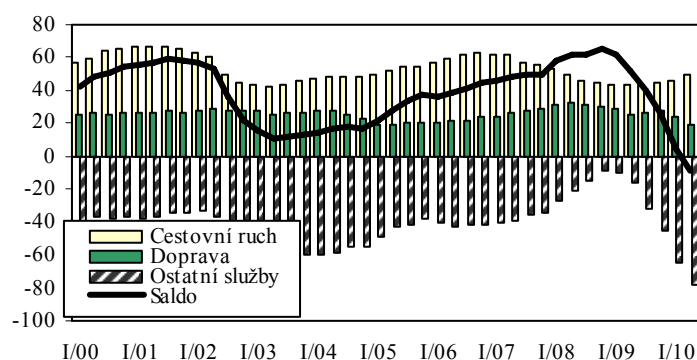
Pramen: ČNB, propočty MF

Saldo obchodní bilance skončilo přebytkem 118,0 mld. Kč⁸, což znamenalo meziroční zlepšení o 23,9 mld. Kč. Výsledek byl dosažen při růstu obratu zahraničního obchodu o 14,3 %.

Bilance služeb se dostala v roce 2010 poprvé v historii do deficitu, když výdaje rostly rychleji než příjmy. Na straně příjmů rostly v 1. pololetí nejrychleji dopravní služby (o 10,9 mld. Kč), výsledný přebytek 4,9 mld. Kč však byl o 7,8 mld. Kč meziročně nižší. Příjmy z cestovního ruchu převýšily náklady o 26,9 mld. Kč, což bylo o 4,3 mld. Kč meziročně lepší. Největší vliv na výsledné saldo měl obchod s tzv. ostatními službami. Při stagnaci příjmů rostly enormně výdaje a výsledkem byl deficit ve výši 43,9 mld. Kč (o 32,8 mld. Kč více). V této položce se negativně promítlo především saldo obchodních operací nadnárodních firem spojených se zhodnocením dováženého zboží na území ČR a jeho následného vývozu do zahraničí (včetně cenových rozdílů vyplývajících z vnitropodnikových přeshraničních operací – tzv. branding). Celkově skončila bilance služeb schodkem ve výši 12,1 mld. Kč, tj. o 36,2 mld. Kč meziročně horší.

⁸ V cenách FOB v metodice platební bilance.

Graf 10 : Bilance služeb
(roční klouzavé úhrny, mld. Kč)

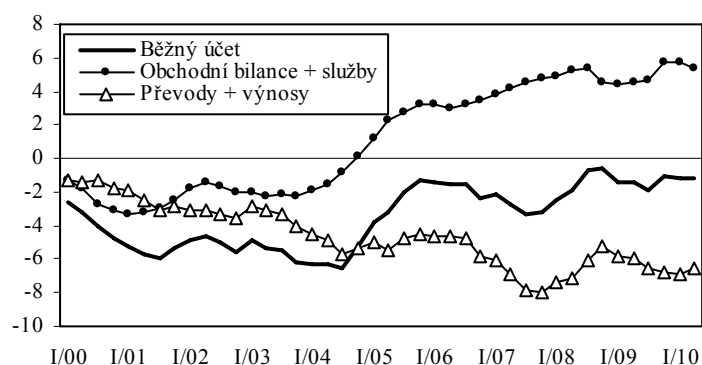

Pramen: ČNB, propočty MF

Schodek bilance výnosů, která má stále největší vliv na saldo běžného účtu, se za 1. pololetí 2010 meziročně snížil o 6,3 mld. Kč na 121,2 mld. Kč. Na straně výdajů klesly zejména výplaty dividend z přímých zahraničních investic zahraničním vlastníkům a rovněž vyplacené náhrady zahraničním zaměstnancům. K nižšímu poklesu došlo i na straně aktiv, do kterého se nejvýrazněji promítlo snížení výnosnosti ze zahraničních aktiv bankovního sektoru včetně ČNB v souvislosti s nižšími úrokovými sazbami.

Bilance běžných převodů skončila přebytkem 4,8 mld. Kč a zlepšila se tak o 1,3 mld. Kč. Přispěla k tomu kladná bilance vládního sektoru, spojená zejména s čistými příjmy z rozpočtu Evropské unie, vykazovanými v rámci převodů na běžném účtu. Celkově příjmy poklesly o 4,6 mld. Kč, výdaje o 5,9 mld. Kč.

Graf 11 : Poměr běžného účtu a jeho složek na HDP
(%, na bázi ročního klouzavého úhrnu)

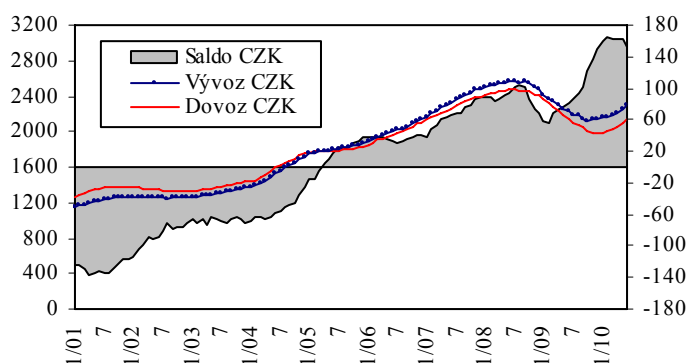

Pramen: ČNB, propočty MF

Obchodní bilance podle ČSÚ z údajů celní statistiky⁹

Hospodářská recese, která postihla většinu zemí a způsobila razantní útlum investiční i spotřebitelské poptávky, silně ovlivnila český zahraniční obchod. Propad objemu obchodní výměny vyvrcholil v 1. pololetí roku 2009, v jeho druhé polovině se již projevilo postupné ožívání globální ekonomiky. Začala opět růst výroba v odvětvích zpracovatelského průmyslu, který byl recesí postižen nejvíce. To se promítlo i do růstu vývozu tohoto odvětví.

Graf 12 : Obchodní bilance
(roční klouzavé úhrny, mld. Kč)

Pramen: ČSÚ, propočty MF

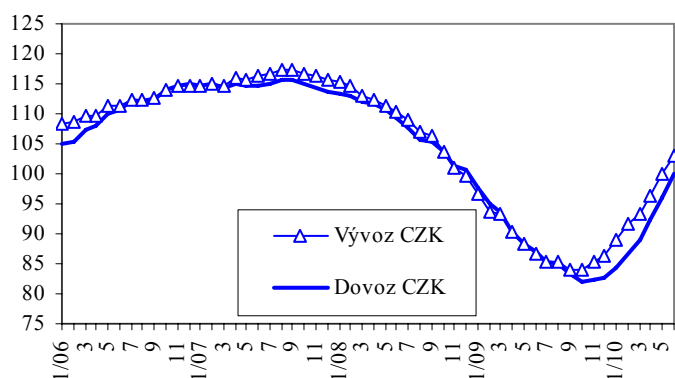
Poměrně slabší zůstala spotřebitelská poptávka, která se odrazila v nižších dovozech průmyslového spotřebního zboží, ale i v dovozu některých potravinářských komodit a surovin. Naopak vyšší dovozy některých strojírenských výrobků, jako výpočetní techniky, elektrických zařízení, přístrojů a spotřebičů a také surovin a polotovarů souvisí se zrychlováním vývozu, ale je to zřejmě i signál ožívání investiční poptávky.

Přes svůj růst o 15,6 % v 1. pololetí 2010 nominální objem obrátu nedosáhl úrovně z let 2007 a 2008, kdy zahraniční obchod vykázal historicky nejlepší výsledky. Vývoz se zvýšil o 14,8 % na 1205,9 mld. Kč, dovoz pak o 15,7 % na 1125,3 mld. Kč. Vzhledem k meziroční apreciaci koruny byl růst vývozu i dovozu ještě výraznější v přepočtu na eura – o 21,0 %, resp. o 22,1 %. Vysoká tempa růstu vývozu i dovozu byla dána především nízkou srovnávací základnou 1. pololetí 2009. Od března 2010 rostl rychleji dovoz než vývoz, v důsledku čehož se přebytek obchodní bilance začal snižovat. Přesto v 1. pololetí 2010 dosáhl obchod přebytku 80,6 mld. Kč, tj. o 2,4 mld. Kč vyššího než ve stejném období předchozího roku.

⁹ Vývoz v metodice FOB, dovoz CIF.

Nepříznivě se v 1. pololetí 2010 vyvíjely směnné relace, které se meziročně zhoršily v průměru o 2,5 %¹⁰ při poklesu vývozních i dovozních cen o 3,4 % resp. o 0,9 %. Důchodový vliv záporných směnných relací v běžných cenách byl téměř 20 mld. Kč.

Graf 13 : Zahraniční obchod
(roční klouzavé úhrny, *sopr=100*)

Pramen: ČSÚ, propočty MF

Přebytek obchodní bilance za 1. pololetí 2010 byl vytvořen převážně v obchodě se strojírenskou produkcí (SITC 7), kde dosáhl 174,8 mld. Kč (o 8,2 mld. Kč meziročně více). V rámci této skupiny se na přebytku obchodní bilance nejvíce podílel obchod se silničními vozidly, kde se přebytek zvýšil o 30,4 mld. Kč na 129,9 mld. Kč. Dále to pak byl obchod se stroji a zařízeními všeobecně užívanými v průmyslu, s kovovými výrobky, výrobky z pryže, nábytkem. Kromě strojů a dopravních prostředků byl v přebytku ještě obchod se spotřebním zbožím (SITC 8 a 9), což bylo dáno především poklesem dovozu zboží této třídy v souvislosti se slabou domácí poptávkou a dále obchod s nepalivovými surovinami (SITC 2), polotovary (SITC 6) a nápoji a tabákem (SITC 1). Ostatní komoditní třídy skončily v deficitu. Nejvyšší schodek byl zaznamenán v obchodě s minerálními palivy ve výši 66,2 mld. Kč (o 13,3 mld. Kč více) v souvislosti s růstem cen ropy. Kromě obchodu s ropou a plynem vznikl největší deficit v obchodě s neželeznými kovy i železem a ocelí a především s komoditami třídy SITC 5 – léčivy, plasty v prvotní i neprvotní formě, chemickými prostředky a výrobky, barvivy, anorganickými chemikáliemi.

¹⁰ Z výběrových indexů v zahraničním obchodě se zbožím.

Tabulka 8 : Komoditní struktura

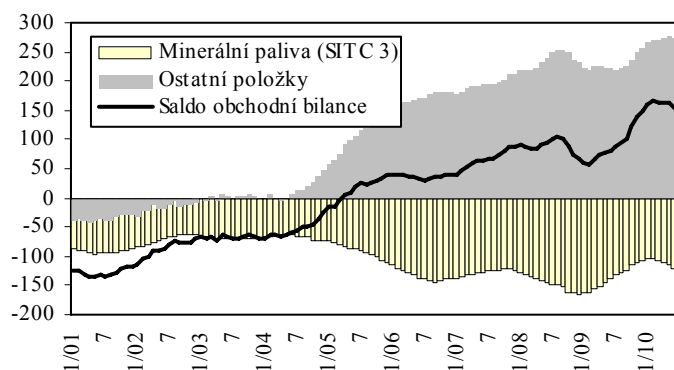
Třídy SITC	Vývoz			Dovoz			Změna salda v mld. Kč
	Index (%)	Podíl (%)		Index (%)	Podíl (%)		
	2010/2009	1.pol.2009	1.pol.2010	2010/2009	1.pol.2009	1.pol.2010	2010/2009
Celkem	114,8	100,0	100,0	115,7	100,0	100,0	2,4
0 - Potraviny a živá zvířata	99,8	3,6	3,1	102,3	5,5	4,9	-1,3
1 - Nápoje a tabák	108,9	0,7	0,7	108,5	0,6	0,6	0,2
2 - Surové materiály (s výj. paliv)	141,1	2,6	3,2	144,2	2,1	2,6	2,2
3 - Nerostná paliva a maziva	116,4	3,5	3,6	121,5	9,2	9,7	-13,3
4 - Živočišné a rostlinné oleje	166,0	0,1	0,2	74,0	0,3	0,2	1,5
5 - Chemikálie	121,5	6,3	6,6	112,6	11,4	11,1	0,3
6 - Třížní výrobky	113,7	17,9	17,8	118,9	17,8	18,3	-6,9
7 - Stroje a přepravní zařízení	115,4	53,6	53,9	119,9	40,7	42,2	8,2
8 - Průmyslové výrobky	107,5	11,6	10,9	97,9	12,2	10,3	11,6
9 - Komodity jinde nezařazené	126,5	0,1	0,1	124,8	0,1	0,1	0,0

Pramen: ČSÚ

Vývoz vzrostl v 1. pololetí 2010 u všech komoditních skupin kromě potravin a živých zvířat (SITC 0). Nejvýznamnější pro obchodní bilanci měl nárůst vývozu komodit skupiny strojů a dopravních prostředků - silničních vozidel (o 23,5 %), elektrických zařízení, přístrojů a spotřebičů (o 24,6 %), strojů a zařízení všeobecně užívaných v průmyslu (o 16,2 %) a výpočetní techniky (téměř o 20 %). Z významnějších položek vývozu byl zaznamenán největší pokles u ostatních dopravních prostředků (o 41,9 %), elektrického proudu (o 26,3 %), kovozpracujících strojů (o 23,3 %).

Dovoz se zvýšil u všech skupin kromě živočišných a rostlinných olejů (SITC 4) a průmyslových výrobků (SITC 8). Z významných položek nejvíce rostl dovoz kancelářských strojů a zařízení k automatickému zpracování dat (o 37,9 %), elektrických zařízení, přístrojů a spotřebičů (o 30,8 %), zařízení pro telekomunikace a pro záznam a reprodukci zvuku (o 15,1 %) a silničních vozidel (o 14,6 %). Z nestrojírenských komodit to pak byly především nepalivové suroviny a polotovary, jako železo a ocel (o 26,3 %), kovové výrobky (o 14,7 %) i neželezné kovy (o 36,1 %). Dovoz ropy se zvýšil o 29,6 %.

Graf 14 : Obchodní bilance
(roční klouzavé úhrny, mld. Kč)

Pramen: ČSÚ, propočty MF

V teritoriální struktuře je z dlouhodobého hlediska patrný trend snižování podílu zemí EU na českém vývozu a hlavně dovozu. U vývozu představuje rozdíl oproti polovině roku 2000 necelé tři procentní body, u dovozu je to pokles o cca 11 p.b. na 64,3 % v 1. pololetí 2010. Kromě změn ve směřování vývozu i dovozu ve prospěch rozvojových zemí, zemí SNS ale především Číny probíhá i diverzifikace obchodu v rámci EU. Podíl Německa na tuzemském vývozu se za posledních deset let snížil o více než 10 p.b., v dovozu o 7 p.b. Proti tomu vzrostl objem obchodu s ostatními zeměmi EU, zejména Polskem, Nizozemskem, Slovenskem, Francií, a Itálií. Růst významu Číny jako obchodního partnera je zřejmý především z nárůstu dovozu, jehož podíl na celkovém dovozu se od roku 2000 zvýšil o cca 8,7 p.b. na současných necelých 11 %.

Tabulka 9 : Vývoz a dovoz podle teritorií

	Vývoz			Dovoz			Změna salda v mld. Kč 2010/2009
	Index (%)	Podíl (%)		Index (%)	Podíl (%)		
	2010/2009	1.pol.2009	1.pol.2010	2010/2009	1.pol.2009	1.pol.2010	
CELKEM	114,8	100,0	100,0	115,7	100,0	100,0	2,4
v tom:							
vyspělé tržní ekonomiky	114,2	90,9	90,5	111,6	75,6	72,9	51,0
z toho: EU27	113,9	85,0	84,4	112,1	66,4	64,3	46,3
z toho: SRN	109,4	33,0	31,5	114,2	26,1	25,8	-3,3
Slovensko	116,4	8,4	8,5	109,8	5,4	5,1	9,4
rozvojové země	117,7	4,1	4,2	127,9	7,0	7,7	-11,4
evropské tranzitivní ekonomiky	99,4	0,8	0,7	97,6	0,3	0,3	0,0
Společenství nezávislých států	119,6	3,4	3,6	136,3	6,7	7,9	-16,6
z toho: Rusko	116,3	2,3	2,4	122,9	5,4	5,7	-8,0
ostatní	154,4	0,7	1,0	125,4	10,0	10,9	-20,6
z toho: Čína	149,5	0,7	0,9	126,2	9,8	10,7	-21,3
nespecifikováno	163,9	0,0	0,1	109,2	0,4	0,4	-0,1
Polsko	121,0	6,7	7,1	123,8	9,2	10,2	-1,7
Francie	113,0	6,9	6,8	99,9	6,1	5,5	8,0
Itálie	124,7	5,3	5,8	106,1	6,6	6,3	9,1
Rakousko	115,8	5,5	5,6	108,3	5,4	5,3	4,8
Spojené království	117,9	5,6	5,8	110,0	3,2	3,1	6,8

Ostatní : Čína, S.Korea, Kuba, Laos, Mongolsko, Vietnam

Pramen: ČSÚ

Zlepšení celkového salda zahraničního obchodu bylo dosaženo výhradně meziročně vyšším přebytkem se zeměmi EU o 46,3 mld. Kč, deficit obchodní bilance se zeměmi mimo EU se zvýšil o 43,9 mld. Kč. Na celkovém přebytku obchodu s EU ve výši 293,5 mld. Kč se nejvíce podílel obchod s Německem přebytkem 89,2 mld. Kč (meziročně nižší o 3,3 mld. Kč), následovalo Slovensko s přebytkem 45,8 mld. Kč, Spojené království s 35,9 mld. Kč a Francie s 30,1 mld. Kč. Meziročně se nejvíce zlepšilo saldo obchodu se Slovenskem a Itálií. Bilance s ostatními seskupeními zemí skončila schodkem. Největší vznikl v obchodě s „ostatními zeměmi“, z nichž deficit s Čínou dosáhl 109,0 mld. Kč a vzrostl tak o 21,3 mld. Kč. Obchod se zeměmi Společenství nezávislých států skončil schodkem 45,6 mld. Kč (o 16,6 mld. Kč více).

Objem vývozu i dovozu se za 1. pololetí 2010 zvýšil do všech teritoriálních oblastí kromě evropských zemí s tranzitivní ekonomikou. Z významných partnerských zemí byl nejvyšší růst vývozu zaznamenán u Itálie (o 24,7 %), Polska (o 21,0 %) a Spojeného království (o 17,9 %), v dovozu pak u Polska (o 23,8 %), Německa (o 14,2 %) a Nizozemska (o 12,7 %).

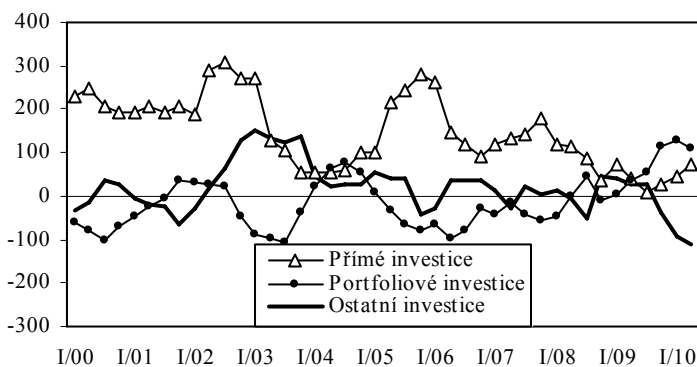
5.2 Kapitálový účet

Kapitálový účet skončil v 1. pololetí 2010 přebytkem 11,8 mld. Kč vlivem kladného salda převodů ve vztahu k rozpočtu EU a výnosů z obchodů s emisními povolenkami, zaznamenávanými na tomto účtu. Tento výsledek však byl o 8,1 mld. Kč meziročně horší.

5.3 Finanční účet

Finanční účet vykázal za 1. pololetí 2010 schodek ve výši 2,1 mld. Kč (saldo o 19,8 mld. Kč horší). Poměr salda finančního účtu k HDP v ročním úhrnu zůstal kladný, nicméně se snížil o 0,4 p.b. na 2,1 %.

Graf 15 : Finanční účet platební bilance
(roční klouzavé úhrny, mld. Kč)

Pramen: ČNB, propočty MF

Čistý příliv přímých zahraničních investic ve výši 63,0 mld. Kč byl o 48,6 mld. Kč meziročně vyšší. Z 80,2 mld. Kč (o 44,5 mld. Kč více), které byly investovány v tuzemsku jako přímé investice, směřovalo do základního jmění pouze 6,9 mld. Kč, a to především v odvětví obchodu s nemovitostmi a poskytování služeb pro podniky a v odvětví finančního zprostředkování. Předpokládaná výše reinvestovaného zisku byla 41,9 mld. Kč, zejména v odvětví finančního zprostředkování a zpracovatelském průmyslu. Objem tuzemských přímých investic v zahraničí dosáhl 17,2 mld. Kč (o 4,1 mld. Kč méně).

U portfoliových investic byl v součtu zaznamenán čistý příliv ve výši 71,3 mld. Kč (o 1,9 mld. Kč méně). Na pasivní straně bilance byly významné emise především podnikových dluhopisů, vydaných na zahraničních kapitálových trzích, odprodeje tuzemských akcií zahraničními investory převážily nad jejich nákupy. Na straně aktiv byly rozhodující odprodeje zahraničních dluhopisů tuzemskými investory, u zahraničních akcií převážily nákupy nad jejich odprodeji. Saldo bilance finančních derivátů bylo mírně deficitní ve výši 1,1 mld. Kč.

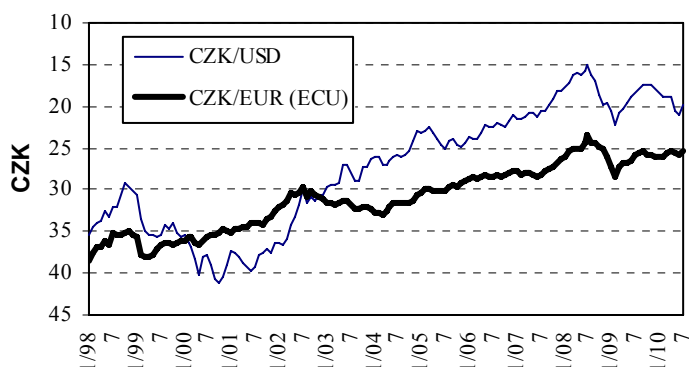
Saldo finančního účtu nejvíce ovlivnila bilance ostatních investic, kde došlo k čistému odlivu kapitálu ve výši 135,2 mld. Kč (o 72,8 mld. Kč více). Největší vliv na to měl výrazný nárůst krátkodobých obchodních a finančních úvěrů a dalších aktiv, poskytovaných do zahraničí podnikovým sektorem.

Devizové rezervy ČNB se snížily o 3,7 mld. Kč.

5.4 Měnové kurzy

Směnný kurz domácí měny vůči EUR byl v průběhu 1. pololetí 2010 v porovnání s 1. pololetím 2009 meziročně silnější. Vůči USD posilovala koruna první čtyři měsíce roku, do konce 1. pololetí opět oslabil, přičemž volatilita kurzových pohybů byla větší než vůči EUR. Nominální směnný kurz koruny vůči EUR kolísal v 1. pololetím 2010 mírně v rozmezí od 25,05 do 26,37 CZK/EUR, vůči USD mezi 17,97 až 21,70 CZK/USD. Průměrné meziroční posílení (z měsíčních průměrů) vůči EUR činilo 5,5 % (oproti oslabení o 7,2 % v 1. pololetí 2009), vůči USD koruna posílila o 5,1 % (proti oslabení o 19,3 % ve stejném období předchozího roku). Nízká volatilita kurzu koruny především k EUR napomáhala tuzemským vývozcům i dovozcům při zajišťování kurzových rizik.

Graf 16 : Nominální směnný kurz CZK vůči USD a EUR (ECU)

Pramen: ČNB

Vývoj kurzu koruny k EUR byl v 1. pololetí 2010 mnohem klidnější ve srovnání s předchozím rokem. Po hlubokém propadu v prvních měsících 2009 se koruna vrátila k trendu dlouhodobého posilování s tím, že od druhé poloviny roku 2009 se měsíční průměrný kurz pohybuje v koridoru od 25,8 do 25,3 CZK/EUR. Vůči dolaru koruna poměrně prudce oslabila z průměrného kurzu 18,31 v lednu až na 21,12 CZK/USD v červnu. Diference mezi vývojem kurzu koruny k EUR a USD byla dána vývojem vzájemného vztahu směnného kurzu mezi těmito měnami. Krize eurozóny, vzniklá problémem s financováním řeckého dluhu a následně i obavami z rychlého růstu zadluženosti dalších zemí, způsobila oslabení EUR k USD během sedmi měsíců od listopadu 2009 do června 2010 z 1,49 až na 1,22 USD/EUR, což byla nejnižší hodnota od března 2006. Poté, co byly zeměmi eurozóny poskytnuty záruky a podpora jejich měny, došlo ke konci 1. pololetí k uklidnění situace na devizovém trhu a EUR pomalu začalo opět posilovat.

5.5 Devizové rezervy

Stav devizových rezerv centrální banky k 30. červnu 2010 činil 779,6 mld. Kč, tj. 30,3 mld. EUR, což odpovídá objemu cca čtyř měsíců dovozu zboží a služeb.

6. Měnový vývoj a finanční trh

6.1 Měnový přehled

Měnové agregáty (pasiva)

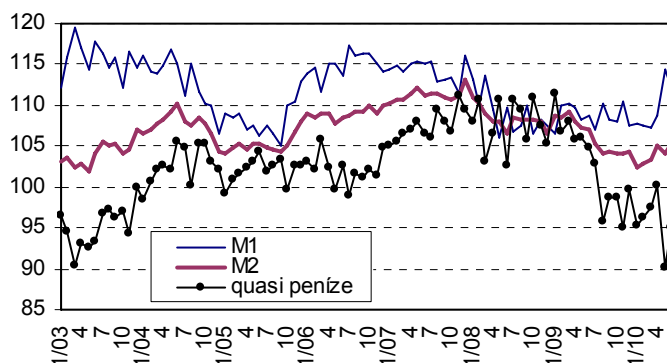
Oživování hospodářského růstu v 1. pololetí 2010 bylo doprovázeno meziročním růstem široké peněžní zásoby (agregát M2) na průměrné úrovni 3,8 %.

Meziroční dynamika růstu agregátu M2 však byla proti 1. pololetí 2009 výrazně nižší (o 4,3 p.b.).

Ve struktuře agregátu M2 se koncem 1. pololetí 2010 výrazně zvýšil růst vysoce likvidních peněz (agregátu M1), který dosáhl průměrné výše 9,6 %. Quasi peníze (rozdíl agregátů M2 a M1) naopak v 1. pololetí 2010 převážně meziročně klesaly, v průměru o 4,3 %. Tento vývoj odrážel přesun vkladů s dohodnutou splatností a výpovědní lhůtou do jednodenních vkladů. Růst celkových vkladů domácností během 1. pololetí 2010 meziročně zpomalil ze 7,2 % na 5,5 %. V průměru vklady vzrostly o 5,9 %, tedy o 5,9 p.b. pomaleji než v 1. pololetí 2009. Vklady podniků naopak svou dynamiku zvyšovaly a z meziročního lednového poklesu o 3,6 % se v červnu dostaly až na 7,3 % růstu (průměrné tempo růstu činilo 3,1 % a proti 1. pololetí 2009 bylo o 3,5 p.b. vyšší).

Graf 17 : Měnové agregáty

(sopr = 100)

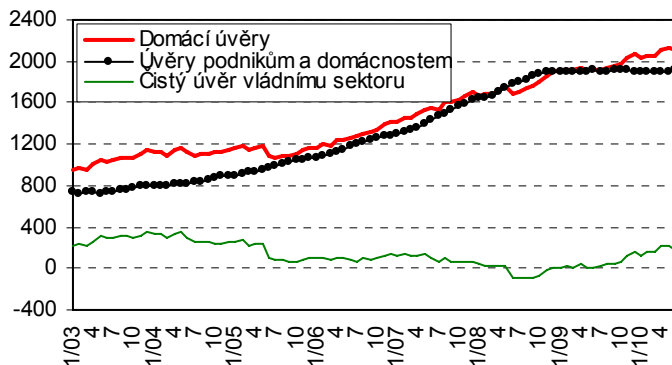
Pramen: ČNB

Úvěry (aktiva)

Dynamika úvěrů poskytnutých podnikům a domácnostem se stále nachází na nízkých úrovních. Meziroční růst úvěrů domácnostem během první poloviny roku 2010 zpomalil z 11,5 % na 8,3 % a ve srovnání s 1. pololetím 2009 byl téměř poloviční. Mimo jiné vlivem nízkého růstu disponibilních příjmů a vysoké míry nezaměstnanosti zpomalily také úvěry na nákup bytových nemovitostí i spotřební úvěry. Meziroční pokles úvěrů nefinančním podnikům se mírně snížil a v průměru dosáhl 8,6 % (proti růstu o 6,5 % v 1. pololetí 2009). Krátkodobé úvěry do 1 roku, které převážně slouží ke krytí provozních nákladů, klesaly meziročně mírněji. Dlouhodobé úvěry nad 5 let meziroční růst i přes slabou domácí a zahraniční poptávku po produkci zvýšily. Meziroční pokles úvěrů se splatností od 1 do 5 let se naopak prohloubil.

Čistý úvěr vládě, který dle měnového přehledu České národní banky spolu s úvěry podnikům a domácnostem tvoří domácí úvěry, v 1. pololetí 2010 převážně rostl. V červnu se jeho hodnota ale snížila na 186 mld. Kč a v porovnání s červnem 2009 byla o 180 mld. Kč vyšší.

Graf 18 : Domácí úvěry, mld. Kč

Pramen: ČNB

Pohledávky se selháním (non-performing loans)¹¹ se zhruba od počátku roku 2008 zvyšují, což úzce souvisí s platební neschopností některých podniků (nižší tržby, přísnější podmínky poskytování úvěrů) a domácností (rostoucí nezaměstnanost, nižší růst disponibilních příjmů), kterou významně ovlivnila finanční krize a její důsledky. Podíl pohledávek se selháním na celkových úvěrech domácností se během 1. pololetí 2010 zvýšil z 4,2 % na 4,7 %. V případě nefinančních podniků podíl vzrostl z 8,5 % na 9,1 %, tempo růstu se však proti předchozím pololetím výrazně zpomalilo. Absolutní objem úvěrů se selháním činil v červnu 2010 pro domácnosti a nefinanční podniky 103,7 mld. Kč a proti předchozímu roku byl o 28,1 mld. Kč vyšší.

6.2 Úrokové sazby

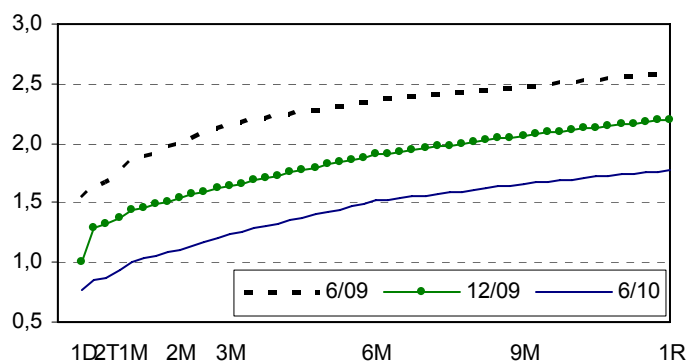
Zvýšená nervozita na finančních trzích, která byla během první poloviny roku 2010 způsobená dluhovou krizí v Řecku měla významný vliv na chování hlavních centrálních bank. ECB obnovila opatření na podporu finančních trhů s cílem odvrátit možný přeliv řeckých problémů do dalších zadlužených ekonomik. Konkrétně byly zavedeny tříměsíční a šestiměsíční refinanční operace s neomezeným objemem prostředků a dále byly schváleny intervence na nelikvidních sekundárních trzích

¹¹ Dle vyhlášky ČNB č. 123/2007 Sb., § 196, § 196 jsou kategorie úvěrů členěny na pohledávky bez selhání (standardní, sledované) a pohledávky se selháním (nestandardní, pochybné a ztrátové). Pohledávky se selháním jsou ty pohledávky, jejichž platba jistiny nebo úroku je opožděna o 90 dní a více.

státních a soukromých dluhopisů, které by měly být díky zpětným operacím měnově neutrální. Hlavní refinanční sazba ECB byla ponechána během 1. pololetí 2010 na 1,00 %. V České republice byla limitní úroková sazba pro dvoutýdenní repo operace (2T repo sazba) snížena bankovní radou ČNB v květnu 2010, a to o 0,25 p.b. na 0,75 %. Lombardní sazba klesla na 1,75 % a diskontní sazba byla ponechána na 0,25 %. Úrokové pásmo pro hlavní refinanční sazbu amerického Fedu zůstalo na 0–0,25 % a zároveň byly obnoveny dočasné swapové operace s některými centrálními bankami¹².

Průměrná hodnota tříměsíční sazby PRIBOR se během první poloviny roku 2010 snížila o 0,4 p.b. na 1,2 %. Rozpětí mezi touto sazbou a 2T repo sazbou dosahovalo stále zvýšených úrovní (v průměru 0,5 p.b.) a nijak významně se během sledovaného období nesnižovalo.¹³ Výnosová křivka mezibankovních úrokových sazeb PRIBOR se mezi prosincem 2009 a červnem 2010 posunula směrem dolů (průměrně o 0,4 p.b.), což souviselo zejména s poklesem 2T repo sazby.

Graf 19: Krátkodobá peněžní výnosová křivka, % p. a.

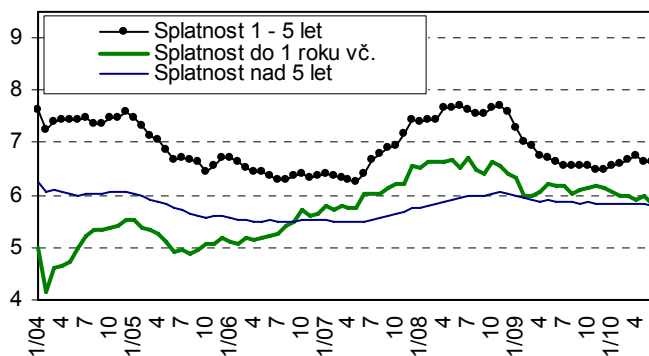
Pramen: ČNB

Tržní úrokové sazby po snížení 2T repo sazby pokračovaly většinou dále v poklesu. Průměrné úrokové sazby z celkových úvěrů nefinančním podnikům klesly během 1. pololetí 2010 o 0,2 p.b. na 4,0 %. Pokles byl patrný u všech splatností, nejvíce však u úvěrů do 1 roku a nad 5 let. Úrokové sazby z celkových úvěrů domácnostem během první poloviny roku 2010 spíše stagnovaly a v červnu činily 7,0 %. Úrokové sazby z úvěrů na spotřebu se mírně zvyšovaly (v červnu na 14,1 %), sazby z úvěrů na nákup bytových nemovitostí stagnovaly na 5,3 % a úrokové sazby z ostatních úvěrů se nepatrně snížily na 6,3 %.

¹² K 10. 5. 2010 šlo o ECB, Bank of Canada, Bank of England, Swiss National Bank a Bank of Japan.

¹³ Průměrná hodnota spreadu mezi tříměsíční sazbou PRIBOR a 2T repo sazbou mezi roky 2005–2007 činila 0,1 p.b.

Graf 20 : Úrokové sazby z úvěrů celkem podle splatností, % p. a.

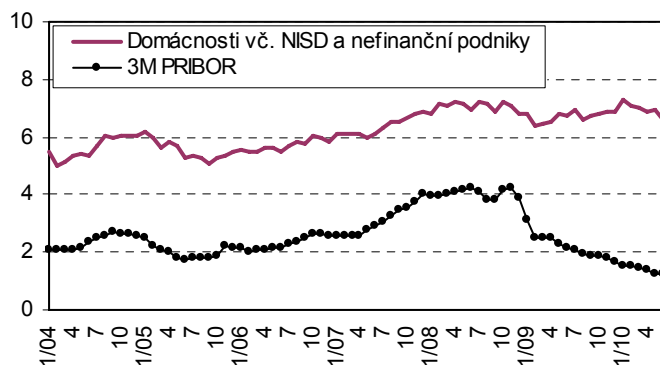

Pramen: ČNB

Nejvýznamněji se projevil pokles sazeb u nových úvěrů. Nefinančním podnikům se průměrné úvěrové sazby v 1. pololetí 2010 snížily o 0,3 p.b. na 3,9 % (i přesto, že v 1. čtvrtletí mírně rostly). Domácnosti si půjčovaly v červnu o 0,6 p.b. levněji než v prosinci, v průměru pro všechny typy úvěrů za 14,0 %. Ke snížení průměrných sazeb pro domácnosti výrazně přispěl pokles úrokových sazeb z kontokorentních úvěrů a úvěrů na nákup bytových nemovitostí.

Rozpětí úrokových sazeb z nových úvěrů a tržních úrokových sazeb (měřeno 3M sazbou PRIBOR) zůstává vysoké. V případě nefinančních podniků spread nabyl v červnu 2010 hodnoty 2,6 p.b. (průměr 2005–2007 činil 1,8 p.b.), u domácností činil 12,8 p.b. (průměr 2005–2007 dosáhl 8,6 p.b.). Důvodem zvýšených hodnot je pomalejší a částečně omezená reakce úvěrových sazeb na změny tržních mezibankovních sazeb.

Graf 21: Úrokové sazby z nově poskytnutých úvěrů, % p. a.

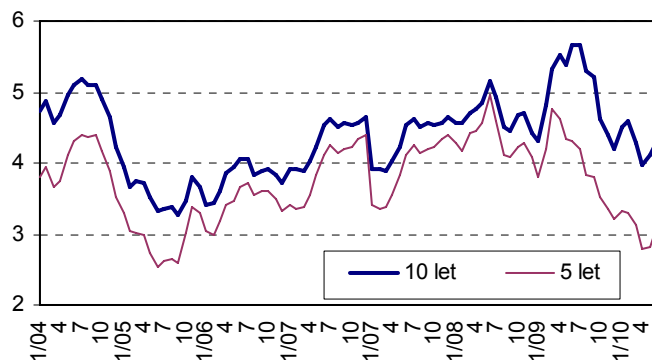

Pramen: ČNB

Průměrné úrokové sazby z celkových a nových vkladů se v 1. pololetí 2010 nijak významně neměnily. Slabá tendence zde byla spíše ke snižování. Úrokové sazby z celkových vkladů nefinančních podniků se v červnu 2010 dostaly na 0,5 % (a na 0,4 % u nových vkladů, tj. snížení o 0,1 p.b.). Průměrné úrokové sazby z vkladů domácností dosáhly v červnu 2010 úrovně 1,3 % (u nových vkladů 1,1 %).

Výnosy do doby splatnosti státních dluhopisů v první polovině roku 2010 převážně rostly. Dubnový a zejména květnový pokles však v měsíční časové řadě způsobil, že se u většiny sledovaných splatností dostala průměrná hodnota za 2. čtvrtletí pod průměr 1. čtvrtletí – u 10letých státních dluhopisů pro konvergenční účely se průměrné výnosy ve 2. čtvrtletí 2010 snížily proti 1. čtvrtletí o 4 b.b. na 3,9 %. Výnosy z 5letých státních dluhopisů za uvedené období poklesly o 36 b.b. na 2,9 %. Spread mezi výnosy do splatnosti 5letých a 10letých státních dluhopisů se v 2. čtvrtletí 2010 proti 1. čtvrtletí rozšířil, což bylo způsobeno výraznějším poklesem krátkodobějších výnosů, které významněji zareagovaly na pokles mezibankovních úrokových sazeb. Pokles střednědobých a dlouhodobých výnosů byl mírnější, neboť tyto sazby jsou do značné míry ovlivňovány zejména očekáváními na budoucí růst úrokových sazeb a zahraničními výnosy.

Graf 22 : Výnosy státních dluhopisů, % p. a.

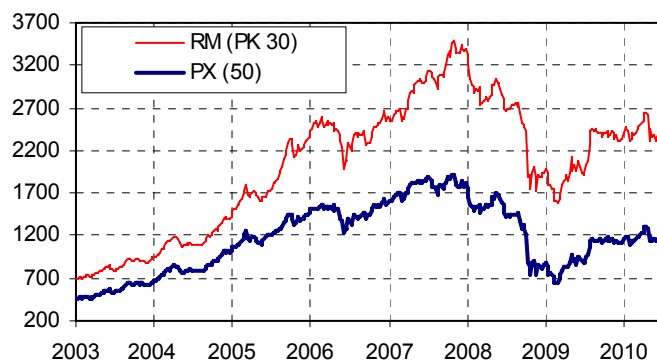

Pramen: ČNB

6.3 Akciový trh

Vývoj akciových titulů na pražské burze (BCPP) v 1. polovině roku 2010 byl z meziročního pohledu relativně dobrý. V meziročním srovnání si vedl index PX relativně dobře, když koncem června 2010 posílil o 23 %. Lépe se dařilo akciovým indexům v 1. čtvrtletí 2010, kdy index PX vzrostl z 1117 na 1197, tj. o 7 %. V následujícím čtvrtletí však index výsledky z 1. čtvrtletí korigoval a na konci června poklesl až na 1104, tj. o 8 % za dané čtvrtletí. V závěru 1. pololetí 2010 se na hlavním trhu pražské burzy obchodovalo se 14 tituly a aktivita obchodování byla spíše nízká. Objem obchodů realizovaných na BCPP během první poloviny roku 2010 dosáhl 493 mld. Kč, z toho 275 mld. Kč připadlo na dluhové cenné papíry. Proti 1. pololetí 2009 byla aktivita o 7 % nižší.

Graf 23 : Indexy akciového trhu.

Pramen: BCPP, RMS

Index obchodovaný v rámci RM-systému se vyvíjel v první polovině roku 2010 obdobně jako index PX. Mezi lednem a březnem index vzrostl zhruba o 6 %, ve 2. čtvrtletí pak o 8 % poklesl. V meziročním srovnání se RM index v červnu 2010 zvýšil o 19 %, což bylo o něco méně než u indexu PX. Za 1. pololetí 2010 činil objem obchodů v rámci RM-systému na oficiálním a volném trhu 6 mld. Kč.

Na kapitálovém trhu celkem (BCPP, RM-systém, neorganizované trhy) bylo za 1. pololetí 2010 zobchodováno 1193 mld. Kč (meziročně o 18 % více), z toho 703 mld. Kč připadlo na dluhopisy a 490 mld. Kč na akcie.

7. Veřejné rozpočty

Tento dokument za pololetí poprvé prezentuje údaje veřejných rozpočtů v novém statistickém standardu Government Finance Statistics 2001 (dále jen GFS 2001). Základní rozdíly mezi novou a dosud používanou metodikou jsou obsaženy v následujícím boxu.

Z níže uvedených důvodů nejsou údaje o hospodaření veřejných rozpočtů uvedené v Návrhu zákona o státním rozpočtu na rok 2010 v některých příjmových a výdajových položkách plně srovnatelné. Při porovnávání rozpočtovaných a dosažených příjmů a výdajů (a tím i salda) za rok 2010 se text nicméně soustřeďuje na srovnání položek a ukazatelů s metodicky obdobným obsahem. V čase jsou pak údaje metodicky zcela konzistentní.

Data jsou vykazována na základě metodiky peněžních toků, čemuž odpovídá seskupování příjmových a výdajových operací a potřebné metodické úpravy. Vládní statistika je konstruována jako součet jednotlivých složek veřejných rozpočtů, kde je následně uplatněna konsolidace příjmů a výdajů za účelem vyloučení vzájemných vztahů mezi jednotlivými složkami vládního sektoru. Hospodaření veřejných rozpočtů zachycuje příjmové a výdajové operace týkající se státního rozpočtu vč. Národního fondu a od r. 2006 zdrojů z privatizace (bývalého Fondu národního majetku zrušeného zákonem č. 178/2005 Sb.), mimorozpočtových fondů (státních fondů a Pozemkového fondu ČR), veřejného zdravotního pojištění a územních samosprávných celků (obce, kraje, dobrovolné svazky obcí a regionální rady regionů soudržnosti).

Přechod z metodiky GFS 1986 na GFS 2001

Mezinárodní měnový fond (dále jen MMF) zpracoval novou metodiku vykazování vládní finanční statistiky, která se je definována v publikaci Government Finance Statistics Manual 2001 (dále jen GFS 2001). Na jeho základě jsou sledovány nejen transakce veřejných rozpočtů (příjmy, výdaje, financování) realizované na peněžní bázi a ze stavových veličin dluh, které byly vykazovány podle metodiky GFS 1986, ale zaznamenávají se i operace související se vznikem, zánikem či přeměnou pohledávek a závazků a s ostatními ekonomickými toky jako jsou např. zisky či ztráty z držby aktiv a závazků. Vedle tokových operací je sestavována rozvaha. Institucionální vymezení sektoru podle metodiky GFS 1986 vycházelo z funkčního pojetí definice sektoru vlády, GFS 2001 zahrnuje do sektoru vlády instituce na základě institucionálního pojetí. Institucionální pokrytí je tak definováno shodně s metodikou Evropského systému národních a regionálních účtů (dále jen ESA 95). Od r. 2003 Ministerstvo financí na doporučení MMF započalo s postupnou implementací vládní finanční statistiky za veřejné rozpočty v nové metodice GFS 2001. Na základě doporučení MMF o postupu implementace byla v letech 2001 až 2004 data z formátu GFS 1986 transformována podle stanovených úprav do výkazu zdrojů a užití peněžních prostředků, výkazů příjmů a výdajů a dalších souvisejících výkazů GFS 2001 bez změny institucionálního vymezení. Od r. 2005 jsou tyto výkazy zpracovávány na základě prvotních dat. Vzhledem k tomu, že v současné fázi implementace je institucionální pokrytí GFS 1986 a GFS 2001 shodné, přechází Ministerstvo financí ke zveřejňování dat v novém formátu. Cílem je dosažení shodného institucionálního pokrytí metodiky GFS 2001 s vymezením sektoru vládních institucí v metodice ESA 95. V dalších letech se tudíž přepokládá rozšíření institucionálního pokrytí veřejných rozpočtů o další subjekty (např. vybrané ústřední a místně řízené příspěvkové organizace, veřejné vysoké školy nebo Správu železniční dopravní cesty).

Základní rozdíly mezi GFS 2001 a GFS 1986:

1. V rámci příjmů a výdajů došlo k částečné změně kategorií příjmových a výdajových položek. Mezi hlavní změny patří:

- samostatně nejsou vykazovány celkové kapitálové příjmy a kapitálové výdaje. Z příjmů a výdajů byly vyčleněny operace týkající se nákupu a prodeje nefinančních aktiv. V této souvislosti je nově sledována kategorie peněžních toků z investic do nefinančních aktiv. Další část kapitálových výdajů související s příjmovými a výdajovými dotacemi a transfery byla zahrnuta do provozních příjmů a výdajů. Nicméně tabulky v tomto materiálu obsahují mimo rámec metodiky GFS 2001 i celkové hodnoty za příjmy a výdaje včetně prodeje a pořízení nefinančních aktiv;

- platby sociálních příspěvků hrazené veřejnými rozpočty za své zaměstnance, které byly v metodice GFS 1986 konsolidovány, zůstávají součástí příjmů a výdajů příslušných kategorií;

- u daňových příjmů dochází ke snížení daně z přidané hodnoty o odvody vlastních zdrojů ES do rozpočtu EU podle DPH;

- kategorie čistých půjček (tj. poskytnuté půjčky minus jejich splátky vč. nákupu akcií a majetkových podílů minus jejich prodej) není v metodice GFS 2001 součástí výdajů, tzn. tyto operace neovlivňují deficit veřejných rozpočtů, ale jsou součástí pohledávek zachycených v rámci financování;

- výdaje na realizaci vysoce rizikových záruk, jejichž návratnost není jistá, jsou zahrnuty do výdajových kapitálových transferů. V metodice GFS 1986 byly klasifikovány jako půjčky. Jejich případné úhrady jsou součástí příjmů veřejných rozpočtů (nikoli splátkami dříve poskytnutých půjček jako podle GFS 1986).

2. V metodice GFS 2001 jsou v dané fázi implementace definovány následující kategorie bilancí:

- **čistý peněžní schodek/přebytek (cash deficit/surplus)** je saldem zahrnujícím peněžní toky z provozní činnosti a čistého pořízení nefinančních aktiv. Lze ho svým charakterem přirovnat k deficitu GFS 1986 očištěnému o čisté půjčky.

Toto saldo lze dále analyzovat prostřednictvím následujících ukazatelů:

- **čistý peněžní tok z provozní činnosti (net cash inflow from operating activities)**, který představuje rozdíl mezi příjmy a výdaji z provozní činnosti. Toto saldo na rozdíl od dříve vykazovaného salda běžné bilance zahrnuje kapitálové příjmové a výdajové dotace a transfery.

- **čistý peněžní tok z investic do nefinančních aktiv (net cash outflow from investments in NFAs)**, který představuje hodnotu nově pořízeného nefinančního majetku sníženou o příjmy z prodeje nefinančních aktiv.

Vývoj hospodaření veřejných rozpočtů

V roce 2010 lze očekávat částečné meziroční zlepšení vývoje hospodaření veřejných rozpočtů, nicméně oproti předpokladům schváleným v rozpočtové dokumentaci dojde k poměrně výraznému zhoršení. Ještě stále se projevují důsledky ekonomické recese související s hospodářskou krizí, která negativně ovlivňuje příjmovou i výdajovou stranu. Schválená opatření na posílení příjmové strany ani úsporná opatření na straně výdajů nedokázala převážit vliv ekonomického propadu.

Deficit veřejných rozpočtů se v roce 2010 meziročně sníží o 40,4 mld. Kč, tj. o 1,2 p.b. na 5,7 % HDP a bude činit 208,7 mld. Kč. Ukazatel používaný jako základní indikátor pro fiskální cílení se meziročně také zlepší, a to o 50,6 mld. Kč na 180,5 mld. Kč, tj. 4,9 % HDP (meziroční zlepšení o 1,5 p.b.). Fiskální cíl stanovený v Návrhu státního rozpočtu pro rok 2010 činil 5,0 %, lze tedy očekávat jeho zlepšení o 0,1 p.b. Kolísavý vývoj deficitu veřejných financí v metodice fiskálního cílení

v minulých letech (viz Tabulka 7) naznačuje, že veřejné rozpočty nevykazují jednoznačný trend ke snižování deficitů a jejich následné vyrovnanosti.

Aktualizované odhady v metodice ESA 95 svědčí o tom, že cíl původně stanovený v Konvergenčním programu ČR by měl být dodržen.

Používané metodiky veřejných rozpočtů

1) Veřejné finance lze sledovat z více úhlů pohledu. **Pro účely plnění tzv. maastrichtských kritérií jsou údaje vykazovány na akruálním principu (metodika ESA 95).** Tento systém zachycuje příjmy a výdaje na základě nároku; to je v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká nebo když pohledávky a závazky vznikají, přeměňují se nebo zanikají. Tím zohledňuje hospodaření vlády z hlediska dlouhodobé perspektivy. Nepodává ovšem informaci o likviditě systému veřejných rozpočtů. Metodika ESA 95 je používána zejména v dokumentech předkládaných EU. Saldo v této metodice je využíváno pro hodnocení fiskální disciplíny členských států EU. V této metodice jsou rovněž sestavovány fiskální cíle uvedené v Konvergenčním programu ČR.

2) **Údaje v této zprávě jsou prezentovány v metodice peněžních toků,** která má přímou vazbu na schvalovaný státní rozpočet, rozpočty státních fondů a ostatních subjektů veřejných rozpočtů. Operace běžného roku jsou sledovány na hotovostním principu, tedy v okamžiku, kdy jednotlivé subjekty realizují související peněžní tok. Příjmy a výdaje jsou zaznamenány na základě provedené platby, nikoliv na základě vzniku pohledávky, resp. závazku. Prostřednictvím této metodiky jsou sledovány vládní příjmy, výdaje, financování salda hospodaření a s tím související změna dluhu. Je také používána v rozpočtových dokumentech, protože je blízká národní metodice sledování příjmů a výdajů.

Celkové saldo veřejných rozpočtů (rozdíl celkových příjmů a výdajů z nefinančních operací) slouží pro hodnocení rozpočtové politiky se zaměřením na její dopady na finanční trhy a jejich stabilitu. Na rozdíl od metodiky ESA 95 podává informaci o likviditě veřejných rozpočtů. Příjmy ani výdaje nezahrnují operace pohybu, tj. přírůstku nebo úbytku finančního majetku, kdy se pouze mění jedna forma finančního majetku na jinou.

Saldo pro fiskální cílení představuje celkové saldo v metodice peněžních toků očištěné o dotace transformačním institucím. Vyloučen je také vliv EU prostředků (vč. operací Národního fondu), které by výsledky daného roku zkreslovaly o časový nesoulad mezi přijetím plateb z EU a jejich realizací. Cílem je očistit saldo o operace, které jsou jednorázového nebo dočasného charakteru (např. úhrada transformačních nákladů). Tento ukazatel je shodný s ukazatelem používaným v návrhu střednědobého výhledu státního rozpočtu.

Pro názornější pochopení obou metodik je možné nalézt paralelu mezi účetnictvím státu a klasickým podnikovým účetnictvím. Zatímco metodika peněžních toků poskytuje v podstatě obdobné informace jako daňová evidence podnikatele, ESA 95 poskytuje informace dostupné z jeho podvojného účetnictví. Pouze na základě kompletní informace z účetních výkazů, tedy rozvahy, výkazu zisku a ztráty a cash-flow, které jsou v různých modifikacích výsledkem účetnictví každého podnikatelského subjektu, lze posoudit zdraví podniku nebo naopak nalézt jeho slabá místa. Rovněž pro stát je znalost těchto informací nutností, což současně vysvětluje důležitost analýzy dat v obou

Nejvyšší podíl na celkovém deficitu veřejných rozpočtů si standardně udržuje státní rozpočet, meziročně u něho došlo k nejvýraznějšímu zlepšení, které činilo 67,3 mld. Kč. U státních fondů dochází ve srovnání s rokem 2009 ke zhoršení výsledku hospodaření o 8,6 mld. Kč a jejich očekávaný deficit činí 2,6 mld. Kč. Stejně jako

v posledních letech se projevuje nedostatek jejich vlastních příjmů (zejména Státního fondu dopravní infrastruktury). Výdajové programy fondů jsou již nastaveny, ale většina nemá v současné době dostatečné zdroje na realizaci své činnosti. Místní rozpočty¹⁴ skončí na rozdíl od roku 2009 nižším schodkem o 13,0 mld. Kč, tj. ve výši 11,7 mld. Kč. Jejich podíl na celkovém výsledku hospodaření veřejných rozpočtů zůstává relativně nízký, není však zanedbatelný. Deficit zdravotních pojišťoven se naopak meziročně zhorší o 2,6 mld. Kč na 9,0 mld. Kč. Už druhým rokem tak očekávají zdravotní pojišťovny deficitní hospodaření.

Na rozdíl od roku 2009 se v roce 2010 předpokládá rychlejší růst příjmů než výdajů (o 3,1 p.b.), spolu se zlepšením makroekonomického vývoje se zde projevují také dopady opatření přijatých pro rok 2010 pro příjmovou i výdajovou stranu. Vývoj deficitů veřejných rozpočtů je patrný z níže uvedené tabulky.

Tabulka 10: Vývoj veřejných rozpočtů

(v % HDP)

	2007	2008	2009	2010 předběžná skutečnost
PŘÍJMY	39,3	40,1	38,2	39,3
VÝDAJE	40,6	41,2	45,1	44,9
SALDO	-1,3	-1,1	-6,9	-5,7
SALDO pro fiskální cílení	-1,1	-1,0	-6,4	-4,9
Hrubý veřejný konsolidovaný dluh ke konci roku	27,5	29,0	34,6	38,4

Pramen: MF

V roce 2010 dojde k mírnému zvýšení podílu celkových příjmů na HDP ve srovnání s rokem 2009 o 1,1 p.b. na 39,3 %. Objem celkových daňových příjmů po loňském téměř 10% propadu meziročně vzroste o 4,8 %. Konsolidovaná daňová kvóta se zvýší o 1,1 p.b. a bude činit 33,3 % HDP. Příjmy veřejných rozpočtů budou ale oproti rozpočtové dokumentaci nižší o 40,2 mld. Kč. Nižší inkaso bude u daně z příjmu právnických osob (o 9,6 mld. Kč), u spotřebních daní (o 6,6 mld. Kč) a nejvíce u pojistného na sociální zabezpečení (o 16,1 mld. Kč).

Podíl výdajů na HDP zůstává ve srovnání s předchozím rokem téměř nezměněn a činí 44,9 % HDP. V jejich struktuře nedochází k výrazným změnám. Rozhodující část výdajů je stále realizována prostřednictvím dotací a ostatních běžných transferů, ty se meziročně zvýší o 5,0 %. Dynamika sociálních dávek, které tvoří 40,8 % celkových výdajů se meziročně sníží a její růst bude činit 1,5 %. Jedná se především o mandatorní

¹⁴ Pro místní rozpočty je na rozdíl od ostatních složek veřejných rozpočtů použit odhad očekávané skutečnosti z dubna 2010, aktualizovaný o daňovou predikci z července 2010.

výdaje realizované státním rozpočtem. V jejich rámci představují nejvýznamnější podíl dávky důchodového pojištění, které tvoří cca dvě třetiny celkových sociálních dávek. Jejich objem se vzhledem k vysoké citlivosti na demografický vývoj pravděpodobně v budoucnu nepodaří stabilizovat bez realizace komplexní důchodové reformy. V minulosti založená nezdravá tendence růstu těchto výdajů má na hospodaření veřejných rozpočtů negativní dopad, neboť jsou vytěsňovány ostatní veřejné výdaje, které mohou mít produktivnější formu a tím dochází ke zužování manévrovacího prostoru pro fiskální politiku. Efekty přijatých úsporných opatření jsou pouze jednorázové a nerespektují nezbytnost celkové restrukturalizace výdajové strany.

Meziročně lze v roce 2010 předpokládat vzestup výdajů na nákup fixních aktiv o 2,4 %, nepředpokládá se tedy původně odhadovaný pokles investiční aktivity. Jejich převážná část bude realizována územními samosprávnými celky a státním rozpočtem.

Podíl čistého peněžního toku z provozní činnosti¹⁵ na HDP se ve srovnání s rokem 2009 mírně zlepšil (o 1,4 p.b.) na -3,0 % HDP. Dalším ukazatelem používaným pro hodnocení fiskální politiky je saldo primární bilance¹⁶, u kterého dojde k podobnému vývoji (meziroční zlepšení o 1,2 p.b.). V roce 2010 dosáhne výše -4,2 % HDP.

Ve srovnání s původními předpoklady ve schválené dokumentaci k Návrhu státního rozpočtu na rok 2010 se očekávané saldo veřejných rozpočtů zhorší o 42,0 mld. Kč; saldo pro fiskální cílení se naopak o 4,5 mld. Kč zlepšilo. Schodek státního rozpočtu byl původně odhadován ve výši 164,1 mld. Kč. Podle aktuálních odhadů dosáhne upravený schodek státního rozpočtu 166,7 mld. Kč, což je o 2,6 mld. Kč více, než činil původní předpoklad. **Takto upravený deficit státního rozpočtu není metodicky shodný s deficitem prezentovaným v ostatních částech tohoto dokumentu. Vedou k tomu následující důvody:**

Z výše deficitu je vyloučen zejména vliv rezervních fondů. Původní odhad deficitu veřejných rozpočtů uvedený v Návrhu státního rozpočtu na rok 2010 nepředpokládal zapojování finančních prostředků rezervních fondů organizačních složek státu (dále OSS). V aktuálním saldu veřejných rozpočtů dochází v důsledku

¹⁵ Viz Box Základní rozdíly mezi GFS 2001 a GFS 1986

¹⁶ Primární deficit je zde definován jako deficit očištěný o dluhovou službu (úroky, které jsou důsledkem politik minulých období).

vlivu těchto operací ke zhoršení o 2,0 mld. Kč. Novela rozpočtových pravidel z roku 2008 nově upravuje zacházení s rezervními fondy. K reálným převodům nerealizovaných rozpočtovaných výdajů do rezervních fondů už nedochází, místo nich na základě uspořené prostředků vznikají nároky na výdaje příštích let. Nedochází tak již k nadbytečné emisi státních dluhopisů, což vede k úsporám nákladů dluhové služby. Zapojování nespotřebovaných výdajů je limitováno zmocněním vlády ke snižování těchto nároků. O stavu a pohybu nároků z uspořené výdajů je vedena zvláštní evidence. Možnost vytvářet nároky však i nadále výrazně ztěžuje predikovatelnost konečných výsledků hospodaření veřejných rozpočtů.

Celkově jsou odchylky u státního rozpočtu od původního záměru vlivem trvajících zhoršení ekonomické situace značné, ale mírně lepší než v roce 2009. Celkové daňové příjmy včetně pojistného na sociální zabezpečení se budou vyvíjet i v roce 2010 znatelně hůře a sniží se oproti schválenému rozpočtu o 49,0 mld. Kč. Pokles ve srovnání se schváleným státním rozpočtem lze ve viditelné míře očekávat u daně z příjmů právnických osob, spotřebních daní a pojistného na sociální zabezpečení. Nepříznivý vývoj daňových příjmů v roce 2009 byl hlavní příčinou opatření přijatých pro posílení příjmové strany platných od roku 2010. Došlo ke zvýšení sazby daně z nemovitosti, zvýšení obou sazeb DPH o 1 p.b. a také ke zvýšení sazeb spotřebních daní z pohonných hmot, lihu, piva a tabákových výrobků. U spotřebních daní ale nedošlo ke zvýšení odhadu jejich inkasa, neboť dochází ke snížení spotřeby těchto komodit.

Ve srovnání s rozpočtovou dokumentací lze u státního rozpočtu očekávat nižší výdaje (o 7,4 mld. Kč). V souvislosti s neuspokojivým vývojem hospodaření veřejných rozpočtů došlo v průběhu roku dvakrát k vázání výdajů. V dubnu jeho celkový objem dosáhl 5,6 mld. Kč. V červenci pak byly zavázány výdaje ve výši 12 mld. Kč a současně byly sníženy vybrané nároky z nespotřebovaných výdajů organizačních složek státu o 50 %, tj. o cca 4 mld. Kč. Tato opatření by měla zajistit dosažení stanoveného fiskálního cíle vlády pro rok 2010 ve výši 5,3 % HDP (v metodice ESA 95). Z výdajové strany veřejných rozpočtů je i nadále patrné, že doposud nebyla realizována její dostatečná restrukturalizace.

Také ostatní subjekty veřejných rozpočtů dosáhnou podle aktuálních odhadů proti původním předpokladům horšího výsledku hospodaření. Výrazně hůře skončí hospodaření veřejného zdravotního pojištění (o 7,7 mld. Kč) a územně samosprávných celků (o 7,1 mld. Kč).

Dluh veřejných rozpočtů

Úroveň dluhu veřejných rozpočtů trvale narůstá, jeho výši ke konci roku 2010 odhadujeme na 1 411,7 mld. Kč – tedy 38,4 % HDP. V roce 2010 dochází k meziročnímu zpomalení dynamiky růstu dluhu veřejných rozpočtů o 4,5 p.b.; meziročně bude činit 12,6 %.

Dluh veřejných rozpočtů je generován především deficitem státního rozpočtu, a proto má státní dluh v jeho struktuře nejvyšší váhu. Státní dluh roste rychleji než celkový dluh, dynamika jeho růstu se očekává ve výši 13,5 %. Z hlediska váhy se po státním dluhu na celkovém zadlužení nejvíce podílejí územní samosprávné celky. Očekávaný dluh státních fondů bude i v roce 2010 relativně zanedbatelný, zadlužený zůstává Státní fond životního prostředí a Státní zemědělský intervenční fond. Zdravotní pojišťovny celkové zadlužení nijak citelně nezvyšují, jejich závazky vůči zdravotnickým zařízením nejsou součástí dluhu.

Z hlediska mezinárodního srovnání není úroveň celkového zadlužení ČR zatím vysoká. Nebezpečím je ale jeho vysoká dynamika a také skutečnost, že jeho růst byl doposud značně zpomalován inkasem privatizačních příjmů. Jejich vliv je v současné době téměř zanedbatelný a dosažená výše deficitu má těsnější vliv na růst dluhu. Proto je jediným možným řešením zmírnění růstu deficitů veřejných rozpočtů, které jej generují, a ještě lépe pak trvalé dosahování přebytků primární bilance.

Očekávané výsledky hospodaření jednotlivých subjektů veřejných rozpočtů a vývoj dluhu veřejných rozpočtů budou podrobněji popsány v sešitu Hospodaření veřejných rozpočtů, který je součástí dokumentace Návrhu zákona o státním rozpočtu na rok 2011.